

POLIN
MUZEUM HISTORII
ŻYDÓW POLSKICH

PROGRAM EDUKACYJNY DLA SZKÓŁ 2016—2017

oprowadzania
warsztaty
spotkania
projekty

szkoła podstawowa 1–3
szkoła podstawowa 4–6
gimnazjum
szkoła ponadgimnazjalna

PROGRAM EDUKACYJNY DLA SZKÓŁ

szkoła podstawowa 1-3
szkoła podstawowa 4-6
gimnazjum
szkoła ponadgimnazjalna

2016 2017

oprowadzania
warsztaty
spotkania
projekty

Informacje organizacyjne

OPROWADZANIE PO WYSTAWIE STAŁEJ

CENY BILETÓW

Bilet dla grup szkolnych:
1 zł od osoby dzięki udziałowi
w programie „Muzeum za złotówkę”
(do wyczerpania puli biletów)
10 zł od osoby (po wyczerpaniu
puli biletów dostępnych w ramach
„Muzeum za złotówkę”)
Koszt przewodnika/przewodniczki w języku
polskim: dodatkowo 120 zł od grupy.
Opiekunowie (jedna osoba
na 10 uczniów) wchodzi za darmo.
W czwartki wstęp na wystawę
jest bezpłatny.
Brak opłacenia rezerwacji
w ciągu 48 godzin powoduje jej
automatyczne anulowanie.

GDZIE?

Miejsce zbiórki grupy:
hol główny Muzeum POLIN.

KIEDY?

Zwiedzanie jest możliwe w poniedziałki,
czwartki i piątki w godzinach 10:00–18:00
(ostatnie wejście na wystawę o 16:00)
oraz w środy, soboty i niedziele w
godzinach 10:00–20:00 (ostatnie
wejście na wystawę o 18:00)

CZAS TRWANIA

2 godziny (120 minut)
Każda grupa jest zobowiązana,
by przyjść do muzeum 15 minut przed
rozpoczęciem zwiedzania. Jeśli grupa
spóźni się więcej niż 15 minut, przewodnik/
przewodniczka ma prawo zmienić
trasę zwiedzania lub je odwołać.

MAKSYMALNA LICZBA OSÓB W GRUPIE

30

REZERWACJE

grupy@polin.pl
www.bilety.polin.pl
Rezerwacji należy dokonywać
co najmniej dwa tygodnie przed
planowanym zwiedzaniem.

WARSZTATY PŁATNE

CENY BILETÓW

Bilet dla grup szkolnych: 150 zł od grupy

GDZIE?

Miejsce zbiórki grupy:
hol główny Muzeum POLIN. Warsztaty
odbywają się w Centrum Edukacyjnym i (na
większości warsztatów) na wystawie stałej.

KIEDY?

Warsztaty prowadzone są w poniedziałki,
środy, czwartki i piątki w godzinach
10:15–12:15 oraz 13:00–15:00.

CZAS TRWANIA

2 godziny (120 minut)
Każda grupa jest zobowiązana, by
przyjść do muzeum 15 minut przed
rozpoczęciem zajęć. Uprzejmie prosimy
o punktualne przybycie. Jeśli grupa
spóźni się na zajęcia więcej niż 15 minut,
edukator/edukatorka ma prawo odwołać
zajęcia lub je znacznie skrócić.

MAKSYMALNA LICZBA OSÓB W GRUPIE

30

REZERWACJE

rezerwacje@polin.pl

Rezerwacji należy dokonywać
co najmniej dwa tygodnie przed
planowanymi warsztatami.
W szczególnych sytuacjach losowych
zastrzegamy sobie prawo odwołania
zajęć lub zmiany ich tematu.

WARSZTATY BEZPŁATNE

GDZIE?

Miejsce zbiórki grupy:
hol główny Muzeum POLIN. Warsztaty
odbywają się w Centrum Edukacyjnym i (na
większości warsztatów) na wystawie stałej.

KIEDY?

Warsztaty prowadzone są w poniedziałki,
środy, czwartki i piątki w godzinach
10:15–12:15 oraz 13:00–15:00.

CZAS TRWANIA

2 godziny (120 minut)
Każda grupa jest zobowiązana, by
przyjść do muzeum 15 minut przed
rozpoczęciem zajęć. Uprzejmie prosimy
o punktualne przybycie. Jeśli grupa
spóźni się na zajęcia więcej niż 15 minut,
edukator/edukatorka ma prawo odwołać
zajęcia lub je znacznie skrócić.

MAKSYMALNA LICZBA OSÓB W GRUPIE

30

REZERWACJE

rezerwacje@polin.pl
Rezerwacji należy dokonywać
co najmniej dwa tygodnie przed
planowanymi warsztatami.
W szczególnych sytuacjach losowych
zastrzegamy sobie prawo odwołania
zajęć lub zmiany ich tematu.

Wydawca:

Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN
ul. Anielewicza 6
00-157 Warszawa
www.polin.pl

Copyright © Muzeum Historii Żydów Polskich,
Warszawa 2016

Projekt graficzny i skład:
Homework

Fotografie:
Krzysztof Bielawski, Anna Dybała, Dariusz Golik, Karol Kwiatkowski,
Filip Luft, Danuta Matloch, Franek Mazur, Dariusz Parol, Dorota
Siarkowska, Magdalena Starowieyska, Alicja Szulc, Tomasz Wiech

Spis treści

List od Dyrektora	7
Opinie nauczycieli	8
Czym jest oferta edukacyjna Muzeum?	11
O Centrum Edukacyjnym	13
Edukacja międzykulturowa	
– różnorodność jako wartość	15
Edukacja o Zagładzie	17
Zwiedzanie wystawy stałej z przewodnikiem	19
Odkryj historię polskich Żydów	20
Opowieść o Żydach polskich w XX wieku	21
Interaktywne zwiedzanie wystawy stałej z edukatorem	23
Na co dzień i od święta	24
Podróż przez Polin	25
Od średniowiecza do powojnia	26
Warsztaty płatne	27
Między bajką a rzeczywistością	28
Średniowieczni podróżnicy	29
Mazel Tow!	30
Historia w soczewce	31
Krok w dorosłość	32
Gra w klasy	33
Radujmy się	34
Cukunft znaczy przyszłość	35
Szaleństwo nienawiści	36
Warsztaty dla klas 1–3 szkół podstawowych	37
Wędrując do Polin	38

Tajemnica starej monety	39
W świecie książek	40
Dawno temu w miasteczku...	41
Co robi wiewiórka w synagodze?	42
Gry i zabawy żydowskie	43
Uliczny teatrzyk	44
ABC, alef bet, alef bejs...	45
„Dziecko to jutro!”	46
Warsztaty dla klas 4-6 szkół podstawowych	47
Tajemnica starej monety	48
Marzenie o bibliotece	49
Dawno temu w miasteczku...	50
W cztery strony świata – podróże statkiem i koleją	51
Żydowskie dzieci w międzywojennej Polsce	52
Gry i zabawy żydowskie	53
O świętach żydowskich	54
ABC, alef bet, alef bejs...	55
Dziecko w czasie Zagłady	56
„Dziecko to jutro!”	57
Rzecz o prawach dziecka	58
Warsztaty dla gimnazjów	59
Historia pewnego rabina	60
Pociąg do nowoczesności	61
Stańmy na warszawskiej ulicy	62
Codziennosc w cieniu Zagłady	63
Poza nawiasem	64
Nie było żadnej nadziei	65
Spotkania z członkami Stowarzyszenia	
Dzieci Holocaustu w Polsce	66
Spotkania z kulturą żydowską	67

Nadchodzi wieczór, nadchodzi święto	68
ABC, alef bet, alef bejs...	69
Jak pięknie się różnić?	70
Bliżej siebie. O równości w szkole	71
Wspólny dom. O Polsce wielu kultur	72
Dzieci Abrahama	73
Warsztaty dla szkół ponadgimnazjalnych	75
Historia pewnego rabina	76
Pociąg do nowoczesności	77
Stańmy na warszawskiej ulicy	78
Codziennosc w cieniu Zagłady	79
Co przyniesie kolejny dzień?	80
Po dwóch stronach muru	81
Życie i zagłada pewnego miasteczka	82
Nie było żadnej nadziei	83
Wrogość, obojętność, pomoc	84
Spotkania z członkami Stowarzyszenia	
Dzieci Holocaustu w Polsce	85
Młodzi gniewni	86
Spotkania z kulturą żydowską	87
Nadchodzi wieczór, nadchodzi święto	88
ABC, alef bet, alef bejs...	89
Jak pięknie się różnić?	90
Bliżej siebie. O równości w szkole	91
Wspólny dom. O Polsce wielu kultur	92
Dzieci Abrahama	93
Edukacja w szkołach przyszpitalnych	95
Akcja społeczno-edukacyjna Żonkile	99
Oferta edukacyjna Żydowskiego Instytutu Historycznego Im. E. Ringelbluma	103

Warsztaty płatne dla wszystkich poziomów szkół

29

Warsztaty bezpłatne dla klas 1–3 szkół podstawowych

39

Warsztaty bezpłatne dla klas 4-6 szkół podstawowych

49

Warsztaty bezpłatne dla gimnazjów

61

Warsztaty bezpłatne dla szkół ponadgimnazjalnych

75

Szanowni Państwo,

Przekazujemy Państwu czwartą już edycję oferty edukacyjnej dla polskich szkół stworzoną przez zespół Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN. Jesteśmy przekonani, że będzie stanowiła przydatne uzupełnienie zajęć, które prowadzą Państwo w szkole, a wizyta w naszym muzeum pozostanie Państwa uczniom na długo w pamięci i zachęci ich do zgłębiania historii polsko-żydowskiej, i historii w ogóle.

Broszura, którą trzymają Państwo w ręku, jest efektem nie tylko pracy edukatorów Muzeum POLIN, lecz także ewaluacji poprzedniej oferty, w której część z Państwa brała udział. Jesteśmy wdzięczni za Państwa spostrzeżenia, uwagi i odpowiedzi, które pomagają nam w ulepszaniu zajęć – tak, aby jak najlepiej odpowiadały potrzebom uczniów.

Podobnie jak w poprzednich naszych ofertach i w tej znajdą Państwo zajęcia adresowane do wszystkich poziomów i typów szkół oraz propozycje doskonalenia zawodowego skierowane do Państwa – nauczycieli i nauczycielek. Mamy nadzieję, że one również spotkają się z zainteresowaniem i że będziemy mogli Państwa u nas gościć jak najczęściej.

Wszystkim Państwu życzę owocnego nowego roku szkolnego i licznych powodów do zawodowej satysfakcji.

Z wyrazami szacunku,

prof. Dariusz Stola
Dyrektor Muzeum POLIN

Opinie nauczycieli i nauczycielek

Truizmem jest stwierdzenie, że edukacja historyczna w XXI w., aby osiągała stawiane przed nią cele wymaga nowoczesnych metod i form nauczania. Aby przeprowadzić udaną lekcję nie wystarczy dziś dobrze przemyślany scenariusz, kolorowy podręcznik czy atrakcyjne pomoce dydaktyczne. Współczesny uczeń oczekuje bezpośredniego uczestnictwa w historii, jej namacalności. Chce wyjść z klasy lekcyjnej i brać udział w rekonstrukcji historycznej bitwy, własnoręcznie wykonać naczynie lub narzędzie, którym posługiwali się ludzie przed wiekami. Przed uczniem stawiamy zadanie nie rekonstrukcji przeszłości, ale samodzielnej konstrukcji własnego jej wyobrażenia. Wiedza o przeszłości zdobywana samodzielnie, na swój sposób przeżywana, bo angażująca ucznia w proces poznania, ma walor wiedzy trwałej, na której można następnie budować nie tylko świadomość historyczną, ale tożsamość narodową, obywatelską czy pożądane postawy wobec siebie i innych. Wymogom współczesnej edukacji historycznej nie sprzyjają tradycyjne metody i formy nauczania w systemie klasowo-lekcyjnym. Określone cele kształcenia możemy osiągać w czasie realizacji projektu, wizyty edukacyjnej w miejscu pamięci, skansenie czy muzeum. Stosowanie metod aktywizujących ucznia, zachęcanie go do samodzielności przy konstruowaniu obrazu przeszłości przynosi korzyści o wiele większe niż metody podające. Miejscem nowoczesnej edukacji jest Muzeum Historii Żydów Polskich. Jego sercem jest interaktywna wystawa stała, prezentująca blisko 1000 lat historii Żydów

w Polsce. Ukazuje ona kolejne etapy obecności Żydów na ziemiach polskich: od pierwszych osadników, poprzez życie żydowskie w Średniowieczu i czasy nowożytne, wiek XIX i dwudziestolecie międzywojenne, po trudne czasy Zagłady i lata powojenne. To właśnie nowoczesna wystawa jest głównym narzędziem edukacji historycznej, obywatelskiej i kulturalnej jaką oferuje Muzeum POLIN. Oferta edukacyjna jest niezwykle szeroka: od programów dziecięcych, poprzez wszystkie etapy kształcenia szkolnego, po studentów i osoby dorosłe. Oferowany program edukacyjny dostosowany jest do wieku, potrzeb i oczekiwań odbiorców. Nauczyciele zwrócą na pewno uwagę, że którym i inne propozycje zajęć edukacyjnych odpowiadają podstawie programowej przedmiotów humanistycznych i społecznych (historia, wos, j. polski). Daje to nauczycielowi możliwość zrealizowania przez uczniów zaplanowanych celów edukacyjnych. Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN realizuje od dawna zgłaszany przez dydaktyków postulat historii integralnej. Ukazywanie historii Żydów polskich z uwzględnieniem szerokiego kontekstu geograficznego, politycznego, społecznego czy ekonomicznego rozwoju ziem polskich i Europy Środkowo-Wschodniej pozwala nie tylko poznać, ale przede wszystkim zrozumieć tę niełatwą przecież historię. Narracja muzealna kładzie główny nacisk na trwanie i aktualność toczącej się historii, przez co nie jest nudna i skostniała, lecz atrakcyjna i żywa. Właśnie dlatego Muzeum POLIN często nazywane jest Muzeum Życia. Usytuowane w samym centrum byłego

getta, gdzie Żydzi walczyli i umierali, mówi nam jak żyli. Jako nauczyciel historii gorąco zachęcam do odwiedzenia Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN. Wizyta w tym miejscu to nie tylko atrakcyjna, ciekawa i inspirowana lekcja, to także zachęta do krytycznego ale i konstruktywnego myślenia o naszej współczesności i przyszłości. To poznawanie pasjonującej historii naszych współobywateli, to zachęta do namysłu o naszym kraju i tych, którym przyszło tu żyć. To dobra lekcja patriotyzmu i postaw obywatelskich.

Robert Szuchta
Nauczyciel historii, LXIV LO im. S. I. Witkiewicza w Warszawie
główny specjalista ds. metodyki nauczania historii
i kultury Żydów Polskich w Muzeum POLIN

W ofercie edukacyjnej Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN znajdziemy szeroki wachlarz lekcji dla wszystkich etapów edukacyjnych, których tematyka koresponduje z założeniami podstawy programowej. Jest to ciekawa propozycja nie tylko dla nauczycieli historii czy języka polskiego. W oparciu o nią z powodzeniem można przeprowadzić zajęcia z etyki, religii, wiedzy o kulturze, WOS-u oraz realizować zagadnienia lekcji wychowawczych. W Centrum Edukacyjnym pomyślano także o zajęciach dla studentów i innych grup wiekowych, co czyni przestrzeń muzealną dostępnym miejscem spotkań

i rzeczywistej dyskusji o historii Polski i współczesnych problemach społecznych szerokiego kręgu zainteresowanych. Szczególnie bliska mi sytuacja uczniów ze specyficznymi potrzebami edukacyjnymi także nie pozostaje na uboczu. Przy rezerwacji zajęć nauczyciel ma możliwość przedyskutowania z edukatorem ich przebiegu z uwzględnieniem potrzeb i możliwości percepcyjnych uczniów. Wszystko to sprawia, że każdą wizytę w gościnnych progach muzeum uważam za udaną. Od początku moi uczniowie oceniali zajęcia bardzo pozytywnie, a Muzeum POLIN postrzegają w kategoriach nowoczesnego w swojej architekturze i programie centrum edukacyjno-kulturalnego, do którego chętnie powracamy na kolejne spacerunki po ekspozycji stałej, warsztaty, spotkania ze świadkami historii, wystawy czasowe, projekcje filmowe i bierzemy udział w akcjach edukacyjno-społecznych. Przydatność tych formy pracy z uczniami i korzyści płynące z lekcji poza szkołą są bezsporne. W mojej opinii jest to miejsce nie tylko nabywania rzetelnej wiedzy, ale także modyfikowania zastanych schematów myślowych i spotkań z jednostkowymi historiami oraz słowami wydobytymi z przeszłości, które mogą wiele powiedzieć o nas samych.

Olga Gronowska-Pszczółka
nauczycielka języka polskiego w Gimnazjum nr 134 przy
Młodzieżowym Ośrodku Wychowawczym nr 4 w Warszawie

Czym jest oferta edukacyjna Muzeum?

Oddajemy w Państwa ręce nowy katalog, w którym opisujemy możliwości, jakie dla edukacji stwarza Muzeum i jego wystawa stała.

W tym roku przygotowaliśmy dla Państwa uczniów i uczennic kilka spacerów po wystawie stałej (w tym 3 interaktywne, podczas których młodzież wypełnia karty zadań), pakiet nowych warsztatów poświęconych kulturze i historii Żydów polskich (zajęcia są płatne) oraz warsztaty kulturowe, historyczne i antydyskryminacyjne realizowane dzięki wsparciu udzielonemu z funduszy norweskich i EOG przez Islandię, Liechtenstein i Norwegię (zajęcia są bezpłatne i dostępne do końca czerwca 2017 roku).

Dzięki udziałowi w programie „Muzeum za złotówkę” dzieci powyżej 7 roku życia oraz ucząca się młodzież do 26 roku życia mogą obejrzeć wystawę, kupując bilet w cenie 1 złoty.

Wszystkie zajęcia są prowadzone przy pomocy najnowszych metod i środków dydaktycznych oraz pomagają w realizacji programu dydaktycznego i wychowawczego, który obowiązuje we wszystkich polskich szkołach.

Prawie wszystkie warsztaty zaczynają się i kończą w salach Centrum Edukacyjnego. W środkowej części zajęć uczestnicy i uczestniczki pracują w grupach w wybranych galeriach wystawy stałej. Chcemy

stworzyć sytuację edukacyjną, w której dzieci i młodzież uczą się poprzez doświadczenie i działanie. Przestrzeń wystawy jest najważniejszym elementem takiego doświadczenia.

Część zajęć nie wymaga jednak korzystania z wystawy stałej. W salach edukacyjnych odbywają się warsztaty antydyskryminacyjne (uczniowie uczestniczą w ćwiczeniach symulacyjnych i dyskusjach) oraz niektóre zajęcia dotyczące Zagłady.

Muzeum POLIN jest dostępne dla osób z niepełnosprawnościami (rodzaj zajęć jest ustalany indywidualnie).

Na specjalne zamówienie niektóre zajęcia mogą być prowadzone w językach obcych lub poza budynkiem Muzeum, na przykład w szkołach przyszpitalnych.

Zapraszamy do zapoznania się z katalogiem i udziału w naszym programie edukacyjnym!

Zespół Centrum Edukacyjnego
Muzeum POLIN

O Centrum Edukacyjnym

ROLA MUZEÓW W XXI WIEKU

Współczesne muzea stały się centrami kultury i edukacji, w których poprzez doświadczanie można konstruować swoje własne rozumienie przeszłości. Odwiedzający są partnerami dialogu. Są zachęceni do aktywności – do tego, by wpływać na charakter i kształt Muzeum, ekspozycji, oferty edukacyjnej i kulturalnej. Osoby, z którymi chcemy wchodzić w dialog w Centrum Edukacji Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN, to dzieci i młodzież w wieku szkolnym, a także ich opiekunowie i opiekunki, nauczycielki i nauczyciele. Dlatego wyznaczając sobie cele, bierzemy pod uwagę przede wszystkim potrzeby i oczekiwania tych grup.

OCZEKIWANIA UCZNIÓW I UCZENNIC

Z naszych doświadczeń wynika, że uczennice i uczniowie potrzebują przede wszystkim przyjaznej i bezpiecznej atmosfery, która motywuje ich do uczestniczenia w zajęciach. Bardzo ważna jest też forma zajęć – chcą, by była atrakcyjna, różnorodna, zaskakująca. Oczekują, że edukacja będzie odkrywaniem czegoś poprzez działania angażujące zmysły i wykorzystujące najnowsze technologie. Uczniowie i uczennice często zadają sobie pytanie: „Po co nam to?”. Jeśli znajdą na to pytanie odpowiedź, mogą się w większym stopniu włączyć w działanie. Chcą rozumieć sens tego, co robią. Według nas, kluczem do tego, by odpowiedzieć na te potrzeby, jest stworzenie dobrych relacji między grupą dzieci czy młodzieży a osobami prowadzącymi zajęcia. Dlatego dbamy o to,

by te relacje były oparte na szacunku i podmiotowym traktowaniu, a edukatorzy i edukatorki rozumieli sposób funkcjonowania procesów grupowych i mieli duże umiejętności komunikacyjne. Rolą edukatora/edukatorki jest stworzenie bezpiecznej przestrzeni, w której uczniowie i uczennice będą chcieli, chciały rozmawiać. Drugą kluczową kwestią jest dobranie odpowiednich metod edukacji muzealnej – aktywnych, nowoczesnych, ale też dostosowanych do celów kształcenia i wieku osób uczestniczących. Mamy tu najlepszych sprzymierzeńców: narzędzia edukacyjne, którymi są wystawa stała i wystawy czasowe. Wykorzystujemy również środki dydaktyczne dostępne w salach edukacyjnych.

WSPÓŁPRACA Z NAUCZYCIELKAMI I NAUCZYCIELAMI

Nauczyciele i nauczycielki są ważnymi partnerami i partnerkami, z którymi współpracujemy przy tworzeniu programu edukacyjnego muzeum. Chcemy, by prowadzone w Muzeum zajęcia wspomagały system edukacji i korespondowały z nim. Tworząc program, bierzemy pod uwagę podstawę programową kształcenia ogólnego: zajęcia mają być rozwinięciem i uszczegółowieniem zajęć szkolnych, ale nie mają ich zastępować. Do nauczycielek i nauczycieli kierujemy specjalne programy, m.in.: seminaria i kursy, które pozwalają na zapoznanie się z tysiącletnią historią polskich Żydów, specjalne oprowadzania po wystawie stałej, publikacje i materiały edukacyjne dostępne na naszej stronie internetowej. Szczegóły znajdują się w zakładce „edukacja” na www.polin.pl.

CELE EDUKATOREK I EDUKATORÓW

Jeśli kształt edukacji muzealnej rodzi się w dialogu, to musi to być dialog trzech partnerów/partnerek: grupy uczniów i uczennic, nauczycielek i nauczycieli, ale też edukatorów i edukatorek. Jak wynika z misji muzeum, chcemy przybliżyć dzieciom i młodzieży tysiącletnie dziedzictwo polskich Żydów i w ten sposób przywracać pamięć o nim. Historię Żydów traktujemy tu jako element historii Polski. W kraju, w którym kilkadziesiąt lat temu 10% ludności stanowili Żydzi, dzisiaj dla młodego pokolenia są oni postaciami abstrakcyjnymi, nieznanymi. Chcemy to zmienić. Żydzi stanowią ważny i nieodłączny element nie tylko „dużej” historii Polski, ale przede wszystkim polskiej historii lokalnej. Chcemy przywracać pamięć o społeczności żydowskiej i poprzez to również pamięć o Polsce wielokulturowej, wielonarodowej,

wielowyznaniowej. Chcemy też pokazywać, jak wygląda społeczność żydowska dzisiaj – w Polsce i na świecie. Nie tylko społeczność żydowska jest jednak przedmiotem naszych zainteresowań. Ucząc o Zagładzie, wspominamy o losie innych prześladowanych osób i grup, takich jak Romowie i Sinti czy osoby z niepełnosprawnościami. W ramach edukacji obywatelskiej poruszamy tematy ważne społecznie, takie jak wykluczenie, akceptacja dla różnorodności, prawa mniejszości, prawa dziecka.

Edukacja międzykulturowa – różnorodność jako wartość

„Ludzie różnią się między sobą” – takie założenie przyświeca edukacji w Muzeum POLIN. Świat pełen jest różnorodności: kultur i stylów życia, języków, religii i narodowości. Edukacja międzykulturowa uczy czerpania z tej różnorodności, rozumienia jej, otwierania się na nią. Wielość kultur to nie zagrożenie, ale bogactwo, którego posiadaczem może być każdy i każda. Bliskość z drugim człowiekiem nie musi się opierać na szukaniu podobieństw, uwspólnianiu. Mogą być blisko także z kimś, kto różni się ode mnie. Jego/jej inność nie jest jednak absolutna – z każdym człowiekiem mogę znaleźć coś, co mnie od niego różni, ale też i to, co nas łączy.

Podczas warsztatów w Centrum Edukacyjnym pokazujemy uczniom i uczennicom, jak wygląda świat widziany z takiej właśnie perspektywy. Chcemy im pokazać Polskę wielokulturową – jej różnorodność można dostrzec w każdej szkolnej klasie, w każdej grupie młodzieży, w każdej społeczności. W tym kontekście przedstawiamy różnorodność Polski historycznej, którą współtworzyli przedstawiciele i przedstawicielki wielu narodów, kultur i grup wyznaniowych. Historię i kulturę polskich Żydów i Żydówek rozumiemy jako część polskiego dziedzictwa kulturowego, a jednocześnie jako element mozaiki kultur i religii współczesnego świata.

Otwieranie się na różnorodność, postawa tolerancji i akceptacji według Jolanty Ambrosewicz-Jacobs „oznacza poznawanie nowych sposobów myślenia i odczuwania, nowych zachowań. Jest to proces trudny i indywidualny. Aby rozwijać postawy tolerancji, potrzebujemy pomocy”¹.

Chcemy, aby warsztaty edukacyjne w Muzeum zapewniały dzieciom i młodzieży tę pomoc. Poznając inne kultury, lepiej poznają także samych siebie. W szerszej perspektywie poznawanie różnorodności świata pozwala na lepsze zrozumienie procesów kierujących rozwojem jednostek i całych społeczeństw.

Poszanowanie przejawów różnorodności jest realizowane w całej naszej działalności edukacyjnej. Przede wszystkim jest z tym związana tematyka naszych zajęć, ale również ich forma. Przykładowo, często podczas zajęć wykorzystujemy pracę w małych grupach – metodę, która pozwala na najpełniejsze edukacyjne wykorzystanie różnorodności obecnej w każdej, nawet najmniejszej grupie. Staramy się również, żeby na każdych zajęciach znalazły się ćwiczenia dostosowane do osób o różnej wrażliwości i różnych potrzebach (wzrokwowcy, słuchowcy, kinestetycy). Na niektórych warsztatach stosujemy też ćwiczenia symulacyjne.

Innym przejawem edukacji dla różnorodności jest to, że edukatorzy i edukatorki nigdy nie narzucają osobom uczestniczącym w warsztacie swojego zdania, a dyskusje nie mają z góry założonej tezy, do której chcemy doprowadzić uczennice i uczniów. Dajemy im wolną przestrzeń wymiany myśli i doświadczeń. Dbamy jednocześnie, by traktowali z szacunkiem poglądy i emocje innych osób. W tym sensie staramy się, by każdy warsztat, niezależnie od tematyki, był przesiąknięty duchem pedagogiki korczakowskiej – poszanowania dziecka i młodego człowieka oraz traktowania go po partnersku.

¹ J. Ambrosewicz-Jacobs, *Tolerancja. Jak uczyć siebie i innych*, Biblioteka Willi Decjusza, Kraków 2003, s. 20.

Edukacja o Zagładzie

Holokaust, Shoah, Zagłada – to nazwy, którymi określamy przeprowadzoną przez niemieckich nazistów i ich pomocników eksterminację prawie sześciu milionów europejskich Żydów i Żydówek, w tym blisko trzech milionów Żydów i Żydówek polskich. Ten bezprecedensowy mord został dokonany podczas II wojny światowej, w znacznej części na okupowanych ziemiach polskich. Ofiarami niemieckiego ludobójstwa byli także Słowianie i Słowianki (w tym Polacy i Polki), Sinti, Romowie i Romki, a także osoby uznane przez totalitarne państwo niemieckie za niegodne życia (osoby z niepełnosprawnościami fizycznymi lub intelektualnymi, homoseksualiści, świadkowie Jehowy). To, co wydarzyło się w sercu cywilizowanej Europy ponad 70 lat temu, zmusza do refleksji nad kondycją człowieka, społeczeństwa, państwa i władzy. Wielką rolę w tej dziedzinie ma do odegrania edukacja: ta powszechna, realizowana w szkołach, i ta nieformalna, prowadzona przez instytucje takie jak muzea czy różnego rodzaju organizacje społeczne.

Muzeum POLIN – z uwagi na swój charakter i przesłanie – jest instytucją, w której edukowanie społeczeństwa na temat Zagłady zajmuje ważne miejsce. Jakie są cele tej edukacji? Jakimi metodami chcemy je osiągnąć?

Chcemy, by edukacja o Zagładzie:

- dała uczniom i uczennicom rzetelną wiedzę historyczną,
- przyczyniła się do zachowania pamięci o polskich Żydach i Żydówkach,
- zachęcała uczennice i uczniów do osobistej refleksji nad kwestiami moralnymi związanymi z Zagładą oraz nad ich konsekwencjami dla współczesności.

Reguły, którymi się kierujemy, ucząc o Zagładzie:

- Nie istnieje jeden, dobry dla wszystkich, sposób nauczania o Zagładzie – metody powinny być dostosowane do potrzeb i wieku uczniów i uczennic.
- Traktujemy historię jako niejednoznaczną, złożoną, wieloaspektową. Dążymy do kształtowania u uczennic i uczniów krytycznego, samodzielnego myślenia i świadomej, poszukującej postawy.
- Chcemy, żeby nasze zajęcia budziły w nich potrzebę refleksji i skłaniały do zadawania dalszych pytań.
- Zależy nam, by budzić empatię dla ofiar, ale nie chcemy powodować utożsamiania z ofiarami.
- Uważamy, że w nauczaniu o Zagładzie ważne jest zarówno dostarczenie uczniom i uczennicom rzetelnej historycznej wiedzy, jak i pobudzenie ich do refleksji na temat postaw, które przyjmowali ludzie w czasie wojny. Dopiero poruszenie obu tych kwestii pozwala na pełne zrozumienie zagadnienia. Ważne jest, by nauczanie o Zagładzie łączyło sferę intelektualną i emocjonalną życia młodego człowieka.
- Nie epatujemy przemocą (ani w obrazie, ani w tekście), gdyż według nas pokazywanie przemocy nie tylko nie budzi empatii dla ofiar, ale wzmacnia obojętność młodzieży, która w nowoczesnych mediach stale styka się z przemocą.
- Uczennice i uczniowie biorący udział w zajęciach edukacyjnych poświęconych Zagładzie realizują zapisy podstawy programowej nauczania przedmiotów społeczno-humanistycznych (języka polskiego, historii, wiedzy o społeczeństwie, wiedzy o kulturze, etyki). Nasze działania edukacyjne nie

mają jednak na celu zastąpienia szkoły w nauczaniu tych przedmiotów, ale pogłębienie, wzbogacenie, problematyzację niektórych wątków nauczanych treści. Chcemy wspierać nauczycieli i nauczycielki w prowadzonym przez nich procesie dydaktycznym.

Metody, którymi posługujemy się, ucząc o Zagładzie:

- analiza i twórcze przetworzenie literatury dziecięcej na temat wojny (metoda pracy z najmłodszymi uczniami),
- zwiedzanie galerii *Zagłada* na wystawie stałej i wykonywanie zadań na ekspozycji – doświadczenie przestrzeni muzealnej zaaranżowanej w taki sposób, by symbolicznie pokazywała przestrzeń warszawskiego getta,

- analiza i interpretacja filmów z relacjami Ocalałych, świadków Zagłady (zaczepniętych z Archiwum Historii Wizualnej USC Shoah Foundation),
- rozmowy z członkiniami i członkami Stowarzyszenia Dzieci Holocaustu w Polsce podczas specjalnie organizowanych spotkań dla młodzieży,
- analiza i interpretacja pisemnych relacji świadków,
- analiza i interpretacja literatury, dzieł sztuki dotyczących Zagłady.

**ZWIEDZANIE
WYSTAWY STAŁEJ
Z PRZEWODNIKIEM
OFERTA PŁATNA**

Odkryj historię polskich Żydów

CZAS ZWIEDZANIA 2 h

Zwiedzanie całej wystawy stałej: w ośmiu galeriach prezentowana jest 1000-letnia historia polskich Żydów od średniowiecza do czasów współczesnych. Uczniowie i uczennice ze szkół podstawowych nie zwiedzają galerii *Zagłada* i *Powojnie*.

Przewodnik/przewodniczka ułatwi młodzieży podróż przez ponad tysiącletnią historię Polski opowiedzianą przez jej żydowskich mieszkańców. Orowadzanie rozpocznie się od spotkania z pierwszymi Żydami, kupcami, którzy dotarli do kraju Polan już w X wieku. Następnie osoby zwiedzające poznają złoty okres żydowskiego osadnictwa w Polsce: zobaczą zdobione sklepienie synagogi w kresowym miasteczku i zawędrują do przemysłowej Łodzi. Z gwarnej międzywojennej uliczki wkroczą w labirynt getta, a stamtąd w powojenny świat, w którym odradza się życie żydowskie.

Opowieść o Żydach polskich w XX wieku

CZAS ZWIEDZANIA 1,5 h

Zwiedzanie trzech ostatnich galerii wystawy stałej poświęconych okresowi międzywojennemu, II wojnie światowej i Zagładzie oraz okresowi powojennemu. Podczas spaceru po najnowszej historii polskich Żydów przewodniczka/przewodnik zabierze młodzież na gwarą, międzywojenną ulicę, opowie o czasach II wojny światowej i wyjaśni trudne wybory, przed którymi stawali Ci, którzy ocalili z Zagłady.

Na początku uczniowie i uczennice dowiedzą się, jak I wojna światowa zmieniła dzieje Europy Środkowej i Żydów zamieszkujących ten region. Później odkryją żydowską literaturę okresu międzywojnia, żydowskie partie polityczne, barwne życie małych miasteczek i dylematy pokoleniowe młodzieży żydowskiej w obliczu narastającego antysemityzmu. Następnie poznają burzliwe dzieje II wojny światowej i tragedię warszawskiego getta. Na koniec dowiedzą się, jak wyglądało życie żydowskie w PRL i jak wygląda ono obecnie. Finałem spaceru będzie pokaz repliki sklepienia synagogi z Gwoźdźca, którą przez kilka lat odtwarzali pasjonaci kultury żydowskiej.

**INTERAKTYWNE ZWIEDZANIE
WYSTAWY STAŁEJ
Z EDUKATOREM**

OFERTA PŁATNA

Na co dzień i od święta

Tradycje żydowskie na wystawie stałej: zwiedzanie połączone z rozwiązywaniem zadań

Czym jest „bar micwa” i czemu Żydzi nie pracują w soboty? Co w czasie świąt znajduje się na żydowskim stole? W jakim języku mówili polscy Żydzi? Zwiedzając wystawę stałą, dzieci będą mogły odkryć świat religijnych Żydów, zasady koszernej kuchni, dowiedzą się, co działo się na żydowskim ślubie, spróbują też odszyfrować słowa w języku jidysz. Na koniec sprawdzą swoje wiadomości w mini-quizie.

MIEJSCE

zwiedzanie interaktywne wystawy stałej, galerii: *Las*, *Pierwsze spotkania*, *Paradísus Iudaeorum*, *Miasteczko*, *Wyzwania nowoczesności*, *Na żydowskiej ulicy*

PUNKTY Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

- historia i społeczeństwo:
- uczeń/uczenica wymienia mniejszości narodowe i etniczne żyjące w Polsce i na wybranych przykładach opisuje ich kulturę i tradycje
- język polski:
- uczenica/uczeń uczestnicząc w rozmowie, słucha z uwagą wypowiedzi innych, mówi na temat; prezentuje własne zdanie i uzasadnia je
- wychowanie do życia w rodzinie:
- przekaz wartości i tradycji w rodzinie, wspólne świętowanie, spędzanie wolnego czasu
- etyka:
- uczestnictwo w grupie, porozumiewanie się z innymi

SŁOWA KLUCZOWE

judaizm
święta żydowskie
cykl życia
synagoga
koszerność
szkolnictwo żydowskie

Podróż przez Polin

Zwiedzanie wystawy stałej połączone z rozwiązywaniem zadań galerii *Miasteczko*

Jak wyglądało życie w tradycyjnej rodzinie żydowskiej? Czym jest synagoga? Czym cmentarz żydowski różni się od innych? W czasie interaktywnego zwiedzania galerii *Miasteczko* uczniowie i uczennice zdobędą informacje na temat religijnej kultury żydowskiej. Zwiedzanie pozostałych galerii z przewodnikiem/przewodniczką pozwoli im umieścić te wiadomości w kontekście tysiącletniej historii Żydów w Polsce.

MIEJSCE

zwiedzanie całej wystawy z przewodnikiem; zwiedzanie interaktywne galerii *Miasteczko*

PUNKTY Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

- wiedza o społeczeństwie:
- uczeń/uczenica charakteryzuje jedną z tych grup [mniejszości wyznaniowych] – jej historię, kulturę
- historia:
- uczeń/uczenica charakteryzuje podstawowe symbole i główne zasady judaizmu
- język polski:
- uczenica/uczeń odbiera komunikaty pisane, mówione, w tym nadawane za pomocą środków audiowizualnych
 - uczeń/uczenica wyszukuje w wypowiedzi potrzebne informacje oraz cytuje odpowiednie fragmenty tekstu

SŁOWA KLUCZOWE

historia Żydów polskich
judaizm
tradycje żydowskie
synagoga
dom żydowski
rodzina

Od średniowiecza do powojnia

Zwiedzanie wystawy stałej połączone z rozwiązywaniem zadań w dwóch wybranych galeriach

Jak wyglądało życie w tradycyjnej rodzinie żydowskiej? Czym jest synagoga? Czym żydowski cmentarz różni się od innych? W czasie interaktywnego zwiedzania galerii *Miasteczko* uczennice i uczniowie zdobędą informacje na temat religijnej kultury żydowskiej, rozwiązując zadania. W galerii *Na żydowskiej ulicy* poznają różnorodną społeczność żydowską międzywojennej Polski, jej literaturę, prasę, filmy, teatr, instytucje i partie polityczne. Zwiedzanie pozostałych galerii z przewodniczką/przewodnikiem pozwoli im umieścić te wiadomości w kontekście tysiącletniej historii Żydów w Polsce.

MIEJSCE

zwiedzanie całej wystawy z przewodnikiem;
zwiedzanie interaktywne galerii *Miasteczko* i *Na żydowskiej ulicy*

PUNKTY Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

- historia:
- uczennica/uczeń charakteryzuje strukturę społeczną, narodowościową i wyznaniową odrodzonego państwa polskiego, dostrzegając przyczyny konfliktów społecznych i narodowościowych
 - uczeń/uczennica charakteryzuje główne osiągnięcia kultury i nauki II Rzeczypospolitej

- historia i społeczeństwo:
- uczennica/uczeń analizuje wielokulturowość społeczeństwa II Rzeczypospolitej

- wiedza o kulturze:
- uczennica/uczeń odnosi elementy kultury (zachowania, zwyczaje, praktyki, przedmioty materialne, dzieła sztuki) do kategorii: czas, przestrzeń, ciało, grupa społeczna (rodzina, rówieśnicy, społeczność lokalna, naród)

- wychowanie do życia w rodzinie:
- tożsamość i wielowymiarowość człowieka

SŁOWA KLUCZOWE

historia Żydów polskich
judaizm
tradycje żydowskie
II Rzeczpospolita
tożsamość żydowska
kultura w Polsce
międzywojennej

WARSZTATY PŁATNE

KLASY 1-3

KLASY 4-6

GIMNAZJA

SZKOŁY PONADGIMNAZJALNE

Między bajką a rzeczywistością

O bajkach żydowskich i sztuce opowiadania

W czasie warsztatu zaprosimy dzieci do niezwykłego, tajemniczego świata majses – tradycyjnych żydowskich bajek i baśni. Na słuchaniu jednak nie poprzestaniemy! Uczestnicy i uczestniczki będą mieli okazję samodzielnie opowiedzieć majses, bawiąc się przy tym słowem, dźwiękiem, gestem czy rekwizytem. Będą mogli również „rozbić” bajki na części i stworzyć z nich zupełnie nowe historie! A pomogą w tym samodzielnie przygotowane przez dzieci kostki narracyjne.

MIEJSCE WARSZTATÓW

Miejsce edukacji rodzinnej U króla Maciusia i wystawa stała, galeria *Wyzwania nowoczesności*

PUNKTY Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

- język polski:
- uczeń/uczenica świadomie posługuje się różnymi formami językowymi oraz (w wypowiedzi ustnej) mimiką, gestykulacją, postawą ciała
 - uczenica/uczeń objaśnia morał bajki oraz samodzielnie formułuje przesłanie baśni
 - uczeń/uczenica identyfikuje: opowiadanie, powieść, baśń, legendę, mit, bajkę
 - uczenica/uczeń kształtuje umiejętność pracy zespołowej

SŁOWA KLUCZOWE

bajki
opowieści
tradycje żydowskie
storytelling

PUNKTY Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

- edukacja polonistyczna:
- uczeń/uczenica słucha w skupieniu czytanych utworów (np. baśni, opowiadań)
 - uczenica/uczeń interesuje się książką i czytaniem
- edukacja plastyczna:
- uczeń/uczenica wypowiada się w wybranych technikach plastycznych na płaszczyźnie i w przestrzeni; posługuje się takimi środkami wyrazu plastycznego, jak: kształt, barwa, faktura
- edukacja społeczna:
- uczenica/uczeń współpracuje z innymi w zabawie; przestrzega reguł obowiązujących w społeczności dziecięcej

SŁOWA KLUCZOWE

średniowiecze
żydowski kupcy
komiks

Średniowieczni podróżnicy

Pierwsi osadnicy żydowscy w Polsce

Legenda Polin opowiada o tym, jak to się stało, że Żydzi przybyli do Polski. Zamieszkali w kraju nad Wisłą, ponieważ poczuli się w nim bezpiecznie. W czasie zajęć najmłodszy poznają historię średniowiecznej Polski z perspektywy Żydów – podróżników, kupców, kronikarzy, mincerzy. Na podstawie opowieści o św. Wojciechu przedstawionej na Drzwiach Gnieźnieńskich i kroniki Ibrahima Ibn Jakuba dzieci stworzą swój własny komiks, opowiadający o początkach państwa z perspektywy żydowskich osadników.

MIEJSCE WARSZTATÓW

Centrum Edukacyjne i wystawa stała, galeria *Pierwsze spotkania*

Mazel Tow!

O ślubie i o życiu rodzinnym w społecznościach żydowskich

Na zakończenie ceremonii ślubu żydowskiego weselnicy wznoszą radosny okrzyk: „Mazel tow!”, życząc młodemu szczęśliwego życia rodzinnego. Na czym ono polega? Z jakimi zwyczajami i obrzędami jest związane? Zapraszamy na warsztat poświęcony żydowskim obyczajom weselnym i życiu rodzinnemu. Będzie to okazja do poznania fascynujących tradycji, wspólnej zabawy przy żydowskiej muzyce, a nawet nauki weselnego tańca. Wspólnie wykonamy również ślubny baldachim zwany chupą.

MIEJSCE WARSZTATÓW

Centrum Edukacyjne i wystawa stała, galeria *Wyzwania nowoczesności*

PUNKTY Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

edukacja polonistyczna:
→ uczeń/uczenica słucha wypowiedzi i korzysta z przekazywanych informacji, analizuje i interpretuje teksty kultury
→ uczenica/uczeń uczestniczy w zabawie teatralnej, ilustruje mimiką, gestem, ruchem zachowania bohatera wymyślonego

edukacja muzyczna:
→ uczeń/uczenica wyraża ruchem nastroj i charakter muzyki

edukacja plastyczna:
→ uczenica/uczeń podejmuje działalność twórczą, posługując się takimi środkami wyrazu plastycznego jak: kształt, barwa, faktura w kompozycji na płaszczyźnie i w przestrzeni

SŁOWA KLUCZOWE

ślub żydowski
muzyka
taniec
zwyczaje
dom żydowski
cykl życia

PUNKTY Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

plastyka:
→ uczeń/uczenica podejmuje działalność twórczą, posługując się podstawowymi środkami wyrazu plastycznego i innych dziedzin sztuki (fotografika, film) w kompozycji na płaszczyźnie i w przestrzeni (stosując określone materiały, narzędzia i techniki właściwe dla tych dziedzin sztuki)
→ uczenica/uczeń rozróżnia określone dyscypliny w takich dziedzinach jak: architektura, sztuki plastyczne oraz w innych dziedzinach sztuki (fotografika, film) i przekazach medialnych (telewizja, Internet)

język polski:
→ uczeń/uczenica wskazuje cechy charakterystyczne przekazów audiowizualnych (filmu, programu informacyjnego, programu rozrywkowego), potrafi nazwać ich tworzywo (ruchome obrazy, warstwa dźwiękowa)
→ uczenica/uczeń dostrzega swoistość artystyczną dzieła

SŁOWA KLUCZOWE

historia fotografii
album rodzinny
pamięć

Historia w soczewce

Historia Żydów polskich na materiale światłoczułym, na kliszy, na fotografiach

Wszyscy robimy zdjęcia, ale czy wiemy, jak wyglądał pierwszy aparat fotograficzny? Dlaczego ludzie na dawnych zdjęciach rodzinnych pozują tak sztywno? Jak wyglądało pierwsze selfie? Co fotografie mówią nam o losach żydowskich rodzin? Odpowiedzi poszukamy na wystawie stałej, która pokazuje dziewiętnastowieczne studio fotograficzne Zalmana Kapłana w Szczuczynie.

Podczas warsztatów uczniowie i uczennice uczą się rozróżniać medium fotograficzne od innych dziedzin sztuki, a także spróbują swoich sił w tworzeniu fotografii portretowej.

MIEJSCE WARSZTATÓW

Centrum Edukacyjne i wystawa stała, galeria *Na żydowskiej ulicy*

Krok w dorosłość

O cyklu życia i wchodzeniu w dorosłość

W czasie zajęć przyjrzymy się jednemu z ważniejszych momentów w życiu żydowskich chłopców, czyli bar micwie. Według prawa żydowskiego chłopiec po ukończeniu trzynastego roku i jednego dnia staje się pełnoletni. Co zmienia się w jego życiu? Czy wiążą się z tym przywileje, czy także obowiązki? Kiedy dziewczynki wkraczają w dorosłość? Wspólnie postaramy się znaleźć odpowiedzi na te pytania w przestrzeni wystawy stałej i w sali warsztatowej. Poszukamy też wątków wchodzenia w dorosłość w innych religiach i kulturach.

MIEJSCE WARSZTATÓW

Centrum Edukacyjne i wystawa stała, galeria *Miasteczko*

PUNKTY Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

- język polski:
- uczeń/uczenica dostrzega zróżnicowanie postaw społecznych, obyczajowych, narodowych, religijnych, etycznych, kulturowych i w ich kontekście kształtuje swoją tożsamość
 - uczenica/uczeń wyszukuje w wypowiedzi potrzebne informacje oraz cytuje odpowiednie fragmenty tekstu

- historia:
- uczeń/uczenica charakteryzuje podstawowe symbole i główne zasady judaizmu

- wiedza o społeczeństwie:
- uczenica/uczeń omawia i stosuje zasady komunikowania się i współpracy w grupie (np. bierze udział w dyskusji, zebraniu, wspólnym działaniu)

SŁOWA KLUCZOWE

cykl życia
dorosłość
bar micwa
bat micwa
obrzęd

PUNKTY Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

- wiedza o społeczeństwie
- uczeń/uczenica wyjaśnia, uwzględniając wielonarodowe tradycje Polski, jaki wpływ na kształtowanie narodu mają wspólne dzieje, kultura, język i tradycja

- język polski:
- uczenica/uczeń uwzględnia w interpretacji potrzebne konteksty, np. biograficzny, historyczny
 - uczeń/uczenica odbiera komunikaty pisane, mówione, w tym nadawane za pomocą środków audiowizualnych – rozróżnia informacje przekazane werbalnie oraz zawarte w dźwięku i obrazie
 - uczenica/uczeń dostrzega zróżnicowanie postaw społecznych, obyczajowych, narodowych, religijnych, etycznych, kulturowych i w ich kontekście kształtuje swoją tożsamość

SŁOWA KLUCZOWE

II Rzeczpospolita
edukacja
szkoły w dwudziestoleciu
międzywojennym
życie codzienne

Gra w klasy

O żydowskich uczniach i uczennicach w II Rzeczypospolitej

Do jakich szkół chodziła młodzież żydowska w II Rzeczypospolitej? Czego uczyli się chłopcy w jesziwach?

Warsztaty są formą gry edukacyjnej, której „akcja” rozgrywa się w przedwojennej Polsce, a jej bohaterami są żydowskie dziewczęta i chłopcy, którzy po ukończeniu siedmioklasowej szkoły powszechnej stają przed wyborem dalszej drogi edukacyjnej. Jak rozwiążą swoje dylematy? Uczestnicy i uczestniczki warsztatu mają zaprojektować dla nich odpowiednią ścieżkę edukacyjną. Wcześniej zdobędą wiedzę o życiu żydowskim, korzystając z archiwalnych filmów, zdjęć, tekstów i materiałów z wystawy stałej.

MIEJSCE WARSZTATÓW

Centrum Edukacyjne i wystawa stała, galeria *Na żydowskiej ulicy*

Radujmy się

Opowieści o żydowskim ślubie i weselu

Niedobrze być człowiekowi samemu – jest napisane w Księdze Rodzaju. Zawarcie małżeństwa to dla Żydów przykazanie, a dzień ślubu jest uznawany za najważniejszy dzień w życiu. Podczas zajęć przyjrzymy się żydowskim ceremoniom ślubu i wesela w szerszym kontekście tradycji żydowskiej. Na wystawie uczniowie i uczennice zobaczą, jak w XIX wieku zmieniała się tradycyjna obyczajowość związana z zaślubinami, a współczesne filmy pokażą im, jak te zwyczaje wyglądają dzisiaj.

MIEJSCE WARSZTATÓW

Centrum Edukacyjne i wystawa stała,
galeria *Wyzwania nowoczesności*

PUNKTY Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

język polski:

- uczeń/uczenica wykorzystuje w interpretacji utworu konteksty (np. literackie, kulturowe, filozoficzne, religijne)
- uczenica/uczeń wykonuje różne działania na tekście cudzym (np. streszcza, parafrazuje, sporządza konspekt, cytuje)

wiedza o kulturze:

- uczeń/uczenica odnosi elementy kultury (zachowania, zwyczaje, praktyki, przedmioty materialne, dzieła sztuki) do kategorii: czas, przestrzeń, ciało, grupa społeczna (rodzina, rówieśnicy, społeczność lokalna, naród)
- uczenica/uczeń lokuje wytwory kultury (zachowania, zwyczaje, normy moralne, wytwory materialne, dzieła sztuki) w kontekście grup społecznych, w których są tworzone i odbierane (rodzina, rówieśnicy, społeczność, lokalna, naród)

SŁOWA KLUCZOWE

micwa
ślub
wesele
chupa
ketuba

PUNKTY Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

język polski:

- uczenica/uczeń odczytuje sens całego tekstu oraz wydzielonych przez siebie fragmentów; potrafi objaśnić ich sens oraz funkcję na tle całości

historia:

- uczenica/uczeń charakteryzuje strukturę społeczną, narodowościową i wyznaniową odrodzonego państwa polskiego, dostrzegając przyczyny konfliktów społecznych i narodowościowych

historia i społeczeństwo:

- uczenica/uczeń analizuje wielokulturowość społeczeństwa II Rzeczypospolitej
- uczenica/uczeń analizuje strukturę społeczeństwa II Rzeczypospolitej, w tym strukturę narodowościowo-wyznaniową oraz charakteryzuje politykę II Rzeczypospolitej wobec mniejszości narodowych i jej uwarunkowania

SŁOWA KLUCZOWE

tożsamość żydowska
przemiany społeczne
i polityczne w dwudziestoleciu
międzywojennym
historia mówiona

Cukunft znaczy przyszłość

Żydowskie organizacje młodzieżowe w Polsce lat 20. i 30. XX w.

Jakie hasła głosiły przedwojenne żydowskie organizacje młodzieżowe? Czym się zajmowały? Kim byli ich członkowie? Jak wyobrażali sobie przyszłość w Polsce?

Uczniowie i uczennice będą szukać odpowiedzi na te pytania, przywołując miniony świat lat 20. i 30. XX wieku. Będą analizowali autobiografie młodych ludzi z tamtych czasów: Abrahama, Ester i Mojżesza. Poznają ich dylematy tożsamościowe w przededniu wojny i podjęte przez nich wybory światopoglądowe. Na wystawie stałej zobaczą, jak wyglądały żydowskie kluby młodzieżowe, a dzięki archiwalnym filmom usłyszą opowieści osób, które do nich należały.

MIEJSCE WARSZTATÓW

Centrum Edukacyjne i wystawa stała,
galeria *Na żydowskiej ulicy*

Szaleństwo nienawiści

O antysemityzmie Europy lat 30. XX wieku
i o propagandzie

W latach 30. XX wieku Europejczycy dali się ponieść fali nacjonalizmu i ideologii rasistowskiej. Jak to wpłynęło na życie ludzi, przeciw którym ta ideologia była skierowana? Jaką rolę odegrała w tym propaganda? Podczas warsztatów uczniowie i uczennice będą korzystać z internetowej platformy edukacyjnej Iwitness, oglądając relacje Ocalałych z Zagłady na temat trudnej codzienności lat 30. w różnych krajach europejskich. Młodzież zwiedzi też galerię Zagłady na wystawie stałej, rozwiązując zadania w grupach. Zajęcia podejmują temat postaw antysemickich w społeczeństwach Europy, w tym Polski.

MIEJSCE WARSZTATÓW

Centrum edukacyjne i wystawa stała,
galeria *Zagłada*

PUNKTY Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

wiedza o społeczeństwie:

→ uczeń/uczennica rozpoznaje przejawy rasizmu, szowinizmu, antysemityzmu i ksenofobii

historia:

→ uczeń/uczennica charakteryzuje politykę III Rzeszy wobec społeczeństw okupowanej Europy, w tym nazistowski plan eksterminacji Żydów oraz innych narodowości i grup społecznych

→ uczeń/uczennica opisuje postawy Żydów wobec polityki eksterminacji, a także postawy społeczeństwa polskiego wobec Holokaustu

→ uczeń/uczennica ocenia stosunek społeczeństw i rządów świata zachodniego oraz Kościoła katolickiego do Holokaustu

SŁOWA KLUCZOWE

antysemityzm
nazizm
separacja i izolacja

WARSZTATY DLA KLAS 1-3
SZKÓŁ PODSTAWOWYCH

Wędrując do Polin

O tym, jak Żydzi dotarli do Polski i tu zamieszkali

Dlaczego Żydzi przywędrowali do Polski? Skąd przybyli? Kim byli? W czasie warsztatów dzieci poznają fragmenty wystawy stałej, gdzie na chwilę „przeniosą” się do średniowiecznej Polski i wcielą w role wędrownych kupców żydowskich. Poznają też legendę o Polin, ziemi odpoczynku, nauczą pieśni po hebrajsku i stworzą instalację plastyczną – drzewo z legendarnego lasu.

MIEJSCE WARSZTATÓW

Centrum Edukacyjne i wystawa stała,
galerie: *Las* i *Pierwsze spotkania*

PUNKTY Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

edukacja polonistyczna:

- uczeń/uczenica uczestniczy w zabawie teatralnej, ilustruje mimiką, gestem, ruchem zachowania bohatera literackiego lub wymyślnego
- uczenica/uczeń obdarza uwagę dzieci i dorosłych, słucha ich wypowiedzi i chce zrozumieć, co przekazują; komunikuje w jasny sposób swoje spostrzeżenia, potrzeby, odczucia

edukacja muzyczna:

- uczeń/uczenica powtarza prostą melodię, wykonuje śpiewanki i rymowanki

edukacja plastyczna:

- uczenica/uczeń wypowiada się w wybranych technikach plastycznych na płaszczyźnie i w przestrzeni

SŁOWA KLUCZOWE

legendy

żydowscy kupcy

średniowieczna Polska

języki żydowskie

PUNKTY Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

edukacja społeczna:

- uczenica/uczeń wie, że warto pomagać potrzebującym
- uczeń/uczenica wie, że ludzie żyją w różnych warunkach i dlatego nie należy chwalić się bogactwem ani nie należy dokuczać dzieciom, które wychowują się w trudniejszych warunkach

edukacja plastyczna:

- uczeń/uczenica wypowiada się w wybranych technikach plastycznych na płaszczyźnie i w przestrzeni; posługuje się takimi środkami wyrazu plastycznego, jak: kształt, barwa, faktura

edukacja polonistyczna:

- uczenica/uczeń uczestniczy w rozmowie na tematy związane z życiem rodzinnym i szkolnym, także inspirowane literaturą
- uczeń/uczenica słucha w skupieniu czytanych utworów (np. baśni, opowiadań)

SŁOWA KLUCZOWE

miasto średniowieczne

dobroczynność

hebrajskie monety

Tajemnica starej monety

O pieniądzach, dobroczynności i Żydach w średniowieczu

Co wiedzą dzieci o historii monet? W średniowieczu wybijali je Żydzi. Na wystawie uczniowie i uczenice przy stanowisku interaktywnym sami będą mogli wykonać monety ze swoimi imionami zapisanymi alfabetem hebrajskim! Porozmawiają też o dobroczynności, która dla Żydów i Żydówek jest ważnym przykazaniem religijnym. Poznają związaną z tym legendę o Szymonie zwanym Skąpcem. Na koniec wykonają własne puszkę na cedakę – czyli pojemniki na datki dla potrzebujących.

MIEJSCE WARSZTATÓW

Centrum Edukacyjne i wystawa stała,
galeria *Pierwsze spotkania*

W świecie książek

O starych księgach i żydowskich drukarniach

Podczas warsztatów dzieci zanurzą się w świecie książek: tych współczesnych, ale też tych dawnych, z XVI wieku. Na wystawie stałej odkrywają, że pierwsze polskie drukarnie zakładali Żydzi i że drukowali w nich książki w różnych językach i za pomocą różnych alfabetów. Uczniowie i uczennice dowiedzą się, jak działa prasa drukarska i sami będą mogli za jej pomocą wydrukować okładki starych ksiąg. Zobaczą też gabinet uczonego z szesnastowiecznego Krakowa. Na koniec samodzielnie zaprojektują okładki książek, używając symboli ważnych dla kultury żydowskiej.

MIEJSCE WARSZTATÓW

Centrum Edukacyjne i wystawa stała, galeria *Paradisus Iudaeorum*

PUNKTY Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

edukacja polonistyczna:
→ uczeń/uczenica interesuje się książką i czytaniem
→ uczenica/uczeń ma potrzebę kontaktu z literaturą i sztuką dla dzieci, czyta wybrane przez siebie i wskazane przez nauczyciela książki, wypowiada się na ich temat

edukacja plastyczna:
→ uczeń/uczenica wypowiada się w wybranych technikach plastycznych na płaszczyźnie i w przestrzeni; posługuje się takimi środkami wyrazu plastycznego, jak: kształt, barwa, faktura

SŁOWA KLUCZOWE

książka
pierwsze drukarnie
jidysz

PUNKTY Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

edukacja polonistyczna:
→ uczeń/uczenica uczestniczy w zabawie teatralnej, ilustruje mimiką, gestem, ruchem zachowania bohatera literackiego lub wymyślonego
→ uczenica/uczeń rozumie umowne znaczenie rekwizytu i umie posłużyć się nim w odgrywanej scenie
→ uczeń/uczenica uważnie słucha wypowiedzi i korzysta z przekazywanych informacji

edukacja społeczna:
→ uczenica/uczeń współpracuje z innymi w zabawie, w nauce szkolnej; przestrzega reguł obowiązujących w społeczności dziecięcej

SŁOWA KLUCZOWE

dom żydowski
synagoga
targ
szabat

Dawno temu w miasteczku...

O religii i życiu codziennym Żydów w XVIII wieku

Dawno temu w miasteczku mieszkała mała Ryfka, żydowska dziewczynka. W czasie warsztatów dzieci przeniosą się do XVIII wieku, poznają historię jej rodziny. W galerii *Miasteczko* odwiedzą jej dom, w którym babcia Sara przygotowuje potrawy na szabat; synagogę, gdzie tata Ryfki jest odźwiernym i targ, na którym pracuje jej mama, Fajgele. Odegrają scenki, wcielając się w postaci z przeszłości.

MIEJSCE WARSZTATÓW

Centrum Edukacyjne i wystawa stała, galeria *Miasteczko*

Co robi wiewiórka w synagodze?

O żydowskich bajkach i synagodze z Gwoźdźca

Co robi wiewiórka w synagodze? O tym dzieci przekonają się, odwiedzając osiemnastowieczne miasteczko odtworzone w Muzeum POLIN. Obejrzą kolorowe, pełne fantastycznych zwierząt i znaków zodiaku sklepienie synagogi i dowiedzą się, dlaczego synagoga jest tak ważna dla społeczności żydowskiej. Wiewiórka i inne zwierzęta pojawią się ponownie w bajce Isaaca Bashevisa Singera *Dlaczego Noe wybrał gołębicę*. Treść bajki dzieci nagrają w czasie zajęć, tworząc słuchowisko. Wykonają też prace plastyczne ze znakami zodiaku.

MIEJSCE WARSZTATÓW

Centrum Edukacyjne i wystawa stała,
galeria *Miasteczko*

PUNKTY Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

edukacja polonistyczna:

- uczeń/uczenica interesuje się książką i czytaniem; słucha w skupieniu czytanych utworów
- uczenica/uczeń rozumie sens kodowania oraz dekodowania informacji; odczytuje uproszczone rysunki, piktogramy, znaki informacyjne i napisy

edukacja plastyczna:

- uczeń/uczenica podejmuje działalność twórczą, posługując się takimi środkami wyrazu plastycznego jak: kształt, barwa, faktura w kompozycji na płaszczyźnie i w przestrzeni

edukacja społeczna:

- uczenica/uczeń współpracuje z innymi w zabawie; przestrzega reguł obowiązujących w społeczności dziecięcej

SŁOWA KLUCZOWE

synagoga
bajki Singera
słuchowisko
prace plastyczne

PUNKTY Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

edukacja społeczna:

- uczenica/uczeń współpracuje z innymi w zabawie

edukacja polonistyczna:

- uczeń/uczenica uczestniczy w rozmowie na tematy związane z życiem rodzinnym i szkolnym
- uczenica/uczeń czyta i rozumie proste, krótkie teksty

edukacja plastyczna:

- uczeń/uczenica wypowiada się w wybranych technikach plastycznych na płaszczyźnie i w przestrzeni; posługuje się takimi środkami wyrazu plastycznego, jak: kształt, barwa, faktura

SŁOWA KLUCZOWE

życie codzienne
w międzywojennej Polsce
różnorodność Żydów
dziecięce zabawy

Gry i zabawy żydowskie

O zabawach dzieci żydowskich w międzywojennej Polsce

Jak gra się w sznurki i drejdlę? I czemu w niektórych polskich wyliczankach słychać język jidysz? Trójka przyjaciół – Hana, Szlomo i Michał – mieszka w jednej kamienicy i należy do Bractwa Podwórkowej Przyjaźni. Podczas warsztatów uczniowie i uczennice mogą poznać świat przedwojennych Żydów.

MIEJSCE WARSZTATÓW

Centrum Edukacyjne i wystawa stała,
galeria *Na żydowskiej ulicy*

Uliczny teatrzyk

O bajkach Singera i teatrze ulicznym w międzywojennej Polsce

Czy muzeum jest po to, żeby oglądać eksponaty? Niekoniecznie! Na naszych zajęciach muzeum może stać się teatrem, a nasi najmłodszy goście aktorami, którzy przygotują kukiełkowy spektakl na międzywojennej ulicy, w przestrzeni wystawy. Najpierw jednak sami zaprojektują swoje kukiełki, słuchając bajki Singera, którą potem przedstawiają.

MIEJSCE WARSZTATÓW

Centrum Edukacyjne i wystawa stała, galeria *Na żydowskiej ulicy*

PUNKTY Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

- edukacja polonistyczna:
- uczeń/uczenica interesuje się książką i czytaniem; słucha w skupieniu czytanych utworów (np. baśni, opowiadań, wierszy)
 - uczenica/uczeń uczestniczy w zabawie teatralnej, ilustruje mimiką, gestem, ruchem zachowania bohatera literackiego lub wymyślonego
 - uczeń/uczenica rozumie umowne znaczenie rekwizytu i umie posłużyć się nim w odgrywanej scenie
- edukacja plastyczna:
- uczenica/uczeń wykonuje proste rekwizyty (lalkę, pacynkę) i wykorzystuje je w małych formach teatralnych

SŁOWA KLUCZOWE

bajki Singera
teatr kukiełkowy
polska ulica międzywojenna

PUNKTY Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

- edukacja polonistyczna:
- uczeń/uczenica rozumie sens kodowania oraz dekodowania informacji; odczytuje uproszczone rysunki, piktogramy, znaki informacyjne i napisy
 - przepisuje, pisze z pamięci; dba o estetykę i poprawność graficzną pisma (przestrzega zasad kaligrafii)
 - uważnie słucha wypowiedzi i korzysta z przekazywanych informacji
 - uczeń/uczenica czyta i rozumie teksty informacyjne dostępne na I etapie edukacyjnym i wyciąga z nich wnioski

SŁOWA KLUCZOWE

jidysz
hebrajski
alfabet
czasopisma w Polsce
międzywojennej

ABC, alef bet, alef bejs...

O językach żydowskich

Podczas warsztatów uczniowie i uczennice rozszyfrują takie znaki: **עברית יידיש**. Przekonają się, że niektórych słów zapożyczonych z jidysz używają na co dzień, np. „Lubisz bajgle? Masz fajne ciuchy! Ale tu bałagan!”. Poznawanie słów i liter może być zabawą, zwłaszcza jeśli używamy do tego piosenek i filmów. Nasi najmłodszy goście nauczą się pisać swoje imiona alfabetem hebrajskim i czytać proste słowa w jidysz. Zobaczą na wystawie stałej czasopisma w jidysz i hebrajskim wydawane w międzywojennej Polsce.

MIEJSCE WARSZTATÓW

Centrum Edukacyjne i wystawa stała, galeria *Na żydowskiej ulicy*

„Dziecko to jutro!”

O Domu Sierot Janusza Korczaka
i Stefanii Wilczyńskiej

Doktor Janusz Korczak i Stefania Wilczyńska założyli w Warszawie Dom Sierot – niezwykle miejsce, w którym najważniejsze były dzieci i ich potrzeby. Bo „dziecko to jutro” – mawiał Stary Doktor. Od tego, jakie będą dzieci, zależy przyszłość. Podczas warsztatów uczniowie i uczennice zakosztują atmosfery Korczakowskiego domu i poznają panujące w nim zasady. Obejrzą też fragmenty wystawy stałej o okresie międzywojennym.

MIEJSCE WARSZTATÓW

Centrum Edukacyjne i wystawa stała,
galeria *Na żydowskiej ulicy*

PUNKTY Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

- edukacja polonistyczna:
- uczeń/uczennica uczestniczy w rozmowach: zadaje pytania, udziela odpowiedzi i prezentuje własne zdanie
- edukacja społeczna:
- uczennica/uczeń potrafi odróżnić co jest dobre, a co złe w kontaktach z rówieśnikami i dorosłymi; wie, że warto być odważnym/odważną, mądrym/mądrą i pomagać potrzebującym
 - uczennica/uczeń odróżnia dobro od zła, stara się być sprawiedliwym/sprawiedliwą i prawdomównym/prawdomówną; nie krzywdzi słabszych i pomaga potrzebującym
 - uczeń/uczennica jest tolerancyjny/tolerancyjna wobec osób innej narodowości, tradycji kulturowej itp.; wie, że wszyscy ludzie mają równe prawa

SŁOWA KLUCZOWE

Polska w okresie międzywojennym
demokracja dziecięca
pedagogika Janusza Korczaka
i Stefanii Wilczyńskiej

WARSZTATY DLA KLAS 4-6 SZKÓŁ PODSTAWOWYCH

Tajemnica starej monety

O pieniądzach, dobroczynności i Żydach w średniowieczu

Na monetach książęcych z drugiej połowy XII wieku widać hebrajskie inskrypcje. Skąd się tam wzięły? Uczniowie i uczennice odkryją to na wystawie w Muzeum POLIN. Dowiedzą się też, w jaki sposób Żydzi bili monety. Rozwiązując zadania w grupach, poznają historie różnych mieszkańców średniowiecznej Polski: rzemieślników, kupców, bankierów, lekarzy. Usłyszą też legendę o Szymonie zwanym Skąpcem, która przybliży im temat dobroczynności.

MIEJSCE WARSZTATÓW

Centrum Edukacyjne i wystawa stała,
galeria *Pierwsze spotkania*

PUNKTY Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

- historia i społeczeństwo:
- uczeń/uczennica opisuje miasto średniowieczne, używając pojęć: kupiec, rzemieślnik, cech, burmistrz, samorząd miejski, rynek, mury miejskie
 - uczeń/uczennica opisuje różne grupy społeczne, wskazując ich role w społeczeństwie
- plastyka:
- uczeń/uczennica podejmuje działalność twórczą, posługując się podstawowymi środkami wyrazu plastycznego w kompozycji na płaszczyźnie i w przestrzeni
- język polski:
- uczeń/uczennica objaśnia morał bajki oraz samodzielnie formułuje przesłanie baśni

SŁOWA KLUCZOWE

miasto średniowieczne
dobroczynność
hebrajskie monety

Marzenie o bibliotece

Pierwsze drukarnie i stare książki

Na wystawie stałej uczniowie i uczennice poznają historie książ z dawnych czasów, które były rzadkością i wielkim bogactwem. Zobaczą, jak działała prasa drukarska w XVI wieku i samodzielnie wykonają odbitki okładek książek z epoki. Poznają też historię Dawida Darszana – żydowskiego uczonego z Krakowa, który zgromadził ponad 400 książ i marzył o tym, by wszyscy Żydzi mogli korzystać z bibliotek.

MIEJSCE WARSZTATÓW

Centrum Edukacyjne i wystawa stała,
galeria *Paradisus Iudaeorum*

PUNKTY Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

- historia i społeczeństwo:
- uczeń/uczennica wyjaśnia znaczenie wynalazku pisma dla wspólnoty ludzkiej
 - wskazuje na mapie Rzeczpospolitą Obojga Narodów
 - podaje przykłady różnych źródeł historycznych i wyjaśnia, dlaczego należy je chronić
 - opisuje kulturę i tradycję wybranej mniejszości narodowej lub etnicznej żyjącej w Polsce
- język polski:
- uczennica/uczeń uczestnicząc w rozmowie, słucha z uwagą wypowiedzi innych, mówi na temat; prezentuje własne zdanie i uzasadnia je

SŁOWA KLUCZOWE

książka
pierwsze drukarnie
jidysz
prace plastyczne

Dawno temu w miasteczku...

O religii i życiu codziennym Żydów w XVIII wieku

W czasie warsztatów uczniowie i uczennice poznają historię pewnej żydowskiej rodziny. Na wystawie stałej – w odtworzonym XVIII-wiecznym miasteczku – zobaczą, jak był urządzony tradycyjny żydowski dom. Dowiedzą się też, jak obchodzono święto Szabat i jak wyglądały dawne synagogi, do których Żydzi przychodzili się modlić. Na targu, gdzie kiedyś handlowali żydowscy kupcy, poznają zasady koszerności. Na koniec odegrają krótkie scenki, wcielając się w postaci z przeszłości.

MIEJSCE WARSZTATÓW

Centrum Edukacyjne i wystawa stała,
galeria *Miasteczko*

PUNKTY Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

język polski:

- uczeń/uczenica rozpoznaje znaczenie niewerbalnych środków komunikowania się (gest, wyraz twarzy, mimika, postawa ciała)
- uczenica/uczeń wyodrębnia elementy składające się na widowisko teatralne (gra aktorska, reżyseria, ujęcie, gra aktorska)

historia i społeczeństwo:

- Rzeczpospolita w XVII w.

wychowanie do życia w rodzinie:

- istota koleżeństwa i przyjaźni, wzajemny szacunek, udzielanie sobie pomocy, współpraca, empatia

SŁOWA KLUCZOWE

dom żydowski
synagoga
targ
szabat

PUNKTY Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

język polski:

- uczeń/uczenica konfrontuje sytuację bohaterów i bohaterek z własnymi doświadczeniami
- uczenica/uczeń wyraża swój stosunek do postaci

historia i społeczeństwo:

- uczeń/uczenica wyjaśnia, co oznacza powiedzenie: „świat stał się mniejszy” i wskazuje przyczyny tego zjawiska;
- uczeń/uczenica opisuje różne grupy społeczne, wskazując ich role w społeczeństwie

SŁOWA KLUCZOWE

podróże
rozwój kolei
industrializacja
emigracja

W cztery strony świata – podróże statkiem i koleją

O losach Żydów w XIX wieku

Podróż to emocjonująca sprawa, zwłaszcza gdy świat otwiera się szeroko dzięki kolei! W pociągu mogą się spotkać bardzo różne osoby: kobiety wyjeżdżające w poszukiwaniu pracy w fabryce, chasydzy, bogaci przedsiębiorcy, handlarze... Ci różnorodni bohaterowie i bohaterki wystawy stałej opowiedzą nam o życiu w XIX wieku. Podróż oznacza zmianę, a w XIX wieku często oznaczała przeprowadzkę ze wsi do miasta lub daleką wyprawę za ocean do Ameryki. W czasie warsztatu uczniowie i uczennice będą starali się zrozumieć ten zmieniający się świat, rozwiązując zadania na wystawie i uczestnicząc w różnych ćwiczeniach związanych z tematem podróżowania.

MIEJSCE WARSZTATÓW

Centrum Edukacyjne i wystawa stała,
galeria *Wyzwania nowoczesności*

Żydowskie dzieci w międzywojennej Polsce

Kultura, szkoła, gazeta dziecięca

Jak żyły dzieci żydowskie przed II wojną światową? Czy chodziły do szkoły? W jakim języku mówiły? Co robiły w wolnym czasie? Czy uprawiały sport? Zobaczmy, jak wyglądał ten dawny świat: przy jakich ławkach siedziały dzieci w szkole, jakie tańce były wtedy modne, jak brzmiały podwórkowe wyliczanki i co pisały dzieci w tworzonej przez siebie gazecie – „Małym Przeglądzie”. W czasie zajęć uczennice i uczniowie będą mogli buszować po wystawie, rozwiązując zadania, przeczytają fragmenty gazety z epoki, obejrzą krótki film, na którym starsze osoby opowiadają o czasach swojego dzieciństwa przed II wojną światową.

MIEJSCE WARSZTATÓW

Centrum Edukacyjne i wystawa stała,
galeria *Na żydowskiej ulicy*

PUNKTY Z PODSTAWY
PROGRAMOWEJ

- historia i społeczeństwo:
- odrodzenie państwa polskiego (II Rzeczpospolita)
 - uczennica/uczeń wymienia mniejszości narodowe i etniczne żyjące w Polsce i na wybranych przykładach opisuje ich kulturę i tradycje
- język polski:
- uczeń/uczennica konfrontuje sytuację bohaterów z własnymi doświadczeniami
 - uczeń/uczennica uczestnicząc w rozmowie, słucha z uwagą wypowiedzi innych, mówi na temat; prezentuje własne zdanie i uzasadnia je

SŁOWA KLUCZOWE

życie codzienne
w międzywojennej Polsce
szkoły żydowskie
prasa

PUNKTY Z PODSTAWY
PROGRAMOWEJ

- wychowanie do życia w rodzinie:
- przekaz wartości i tradycji w rodzinie, wspólne świętowanie, spędzanie wolnego czasu
 - istota koleżeństwa i przyjaźni, wzajemny szacunek, udzielanie sobie pomocy, współpraca, empatia
- etyka:
- uczestnictwo w grupie, porozumiewanie się z innymi
- język polski:
- uczennica/uczeń konfrontuje sytuację bohaterów z własnymi doświadczeniami

SŁOWA KLUCZOWE

życie codzienne
w międzywojennej Polsce
różnorodność Żydów
dziecięce zabawy

Gry i zabawy żydowskie

O zabawach dzieci żydowskich w międzywojennej Polsce

Jak gra się w sznurki i drejdlę? I czemu słychać język jidysz w niektórych polskich wyliczankach? Trójka przyjaciół – Hana, Szlomo i Michał – mieszka w jednej kamienicy i należy do Bractwa Podwórkowej Przyjaźni. Podczas warsztatów uczniowie i uczennice też mogą zostać członkami Bractwa i poznać świat przedwojennych zabaw.

MIEJSCE WARSZTATÓW

Centrum Edukacyjne i wystawa stała,
galeria *Na żydowskiej ulicy*

O świątach żydowskich

Poznaj wybrane święto (zależnie od pory roku)

Podczas warsztatów uczniowie i uczennice poznają przypadające w danym czasie święto. Jeśli to będzie jesień, będą mogli zadać w szofar (barani róg) i zbudować szałas na święto Sukot; zimą dowiedzą się, ile świeczek zapala się na Chanukę i jak gra się w drejdl (bączka chanukowego). Podczas warsztatów wiosennych pokażemy drewnianymi kołatkami i zabawią się w purimowe przedstawienie o królowej Esterze.

MIEJSCE WARSZTATÓW

Centrum Edukacyjne, opcjonalnie fragment wystawy stałej, galeria *Miasteczko*

PUNKTY Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

- historia i społeczeństwo:
- uczeń/uczennica wyjaśnia znaczenie rodziny w życiu oraz wskazuje przykłady praw i obowiązków przysługujących poszczególnym członkom rodziny
 - uczennica/uczeń wyraża opinię na temat kultywowania tradycji
 - uczennica/uczeń wymienia mniejszości narodowe i etniczne żyjące w Polsce i na wybranych przykładach opisuje ich kulturę i tradycje
- wychowanie do życia w rodzinie:
- przekaz wartości i tradycji w rodzinie, wspólne świętowanie, spędzanie wolnego czasu

SŁOWA KLUCZOWE

święta żydowskie
kalendarz
judaizm
dom żydowski
tradycje

PUNKTY Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

- język polski:
- uczennica/uczeń odbiera teksty kultury na poziomie dosłownym i przenośnym
 - uczeń/uczennica identyfikuje wypowiedź jako tekst informacyjny, literacki, reklamowy
 - uczennica/uczeń nazywa swoje reakcje czytelnicze (np. wrażenia i emocje)
 - uczeń/uczennica operuje słownictwem z określonych kręgów tematycznych
- etyka:
- uczestnictwo w grupie, porozumiewanie się z innymi

SŁOWA KLUCZOWE

jidysz
hebrajski
alfabet
czasopisma w Polsce
międzywojennej

ABC, alef bet, alef bejs...

O językach żydowskich: jidysz i hebrajskim, i o alfabecie

Podczas warsztatów uczniowie i uczennice rozszyfrują takie znaki: עברית יידיש. Przekonają się, że niektórych słów zapożyczonych z jidysz używają na co dzień, np. „Lubisz bajgle? Masz fajne ciuchy! Ale tu bałagan!”. Poznawanie słów i liter może być zabawą, zwłaszcza jeśli używamy do tego piosenek i filmów. Nasi goście nauczą się pisać swoje imiona alfabetem hebrajskim i czytać proste słowa w jidysz. Zobaczą na wystawie stałej czasopisma w jidysz i hebrajskim wydawane w międzywojennej Polsce.

MIEJSCE WARSZTATÓW

Centrum Edukacyjne i wystawa stała, galeria *Na żydowskiej ulicy*

Dziecko w czasie Zagłady

Historie dzieci żydowskich, którym udało się przeżyć wojnę

Mała Chana ukrywała się w Warszawie w kamienicy przy ulicy Żelaznej. Wiedziała, że musi być bardzo cicho, a do okna może się zbliżyć tylko na czworakach. Mały Rafał został zamknięty w getcie razem z dziadkiem. Całymi dniami czytał książki i snuł plany, że jak będzie dorosły, zostanie wynalazcą. Te historie pozwolą uczestnikom i uczestniczkom warsztatu zrozumieć, przed jakimi problemami stawały żydowskie dzieci w czasie II wojny światowej. Uczniowie i uczennice poznają historie Chany i Rafała, a potem w grupach stworzą plakaty, na których pokażą, jak ich zdaniem wyglądała rzeczywistość tamtych czasów oczami dziecka.

MIEJSCE WARSZTATÓW

Centrum Edukacyjne
(zajęcia nie odbywają się na wystawie stałej)

PUNKTY Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

historia i społeczeństwo:
→ uczenica/uczeń charakteryzuje życie ludności na okupowanych terytoriach Polski, z uwzględnieniem losów ludności żydowskiej

język polski:
→ uczeń/uczenica określa temat i główną myśl tekstu
→ uczenica/uczeń nazywa swoje reakcje czytelnicze (np. wrażenia, emocje)

plastyka:
→ uczeń/uczenica podejmuje działalność twórczą, posługując się podstawowymi środkami wyrazu plastycznego

SŁOWA KLUCZOWE

dziecko żydowskie w czasie wojny
ukrywanie się
getto
literatura dziecięca

PUNKTY Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

historia i społeczeństwo:
→ uczenica/uczeń tłumaczy, odwołując się do przykładów, na czym polega postępowanie sprawiedliwe
→ uczenica/uczeń podaje przykłady konfliktów między ludźmi i proponuje sposoby ich rozwiązywania
→ uczeń/uczenica wyjaśnia, w czym wyraża się demokratyczny charakter państwa polskiego;

język polski:
→ uczeń/uczenica konfrontuje sytuację bohaterów z własnymi doświadczeniami

SŁOWA KLUCZOWE

prawa dziecka
demokracja dziecięca
pedagogika Janusza Korczaka i Stefanii Wilczyńskiej

„Dziecko to jutro!”

O Domu Sierot Janusza Korczaka i Stefanii Wilczyńskiej

Doktor Janusz Korczak i Stefania Wilczyńska założyli w Warszawie Dom Sierot – niezwykle miejsce, w którym najważniejsze były dzieci i ich potrzeby. Bo „dziecko to jutro” – mawiał stary doktor. Od tego, jakie będą dzieci, zależy przyszłość. Podczas warsztatów uczniowie i uczennice zakosztują atmosfery korczakowskiego domu i poznają panujące w nim zasady. Obejrzą też fragmenty wystawy stałej o okresie międzywojennym.

MIEJSCE WARSZTATÓW

Centrum Edukacyjne i wystawa stała, galeria Na żydowskiej ulicy

Rzecz o prawach dziecka

Prawa dziecka w szkole i w rodzinie

W Polsce obowiązuje Konwencja o Prawach Dziecka, ale w praktyce niewiele dzieci wie, jakie przysługują im prawa. Nasze warsztaty staramy się prowadzić w duchu pedagogiki Janusza Korczaka. To on napisał, że „dziecko chce, by je traktowano poważnie, żąda zaufania, wskazówki i rady”. Uczestnicząc w różnych zabawach, uczniowie i uczennice będą mogli w nowy sposób przyjrzeć się swoim doświadczeniom w szkole i w domu. Chcemy, żeby w czasie warsztatu zrozumieli, jakie mają prawa i co mogą zrobić, jeśli ktoś te prawa łamie. Chcemy też, żeby wiedzieli, że granicą ich wolności jest wolność drugiego człowieka.

MIEJSCE WARSZTATÓW

Centrum Edukacyjne
(zajęcia nie odbywają się na wystawie stałej)

PUNKTY Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

- historia i społeczeństwo:
- uczeń/uczennica omawia wybrane prawa dziecka i podaje, gdzie można się zwrócić, gdy są one łamane
 - uczennica/uczeń podaje przykłady praw obywateli Rzeczypospolitej Polskiej
 - uczeń/uczennica tłumaczy, odwołując się do przykładów, na czym polega postępowanie sprawiedliwe
- wychowanie do życia w rodzinie:
- instytucje działające na rzecz dziecka

SŁOWA KLUCZOWE

prawa dziecka
dziecko w szkole
wolność
odpowiedzialność
pedagogika korczakowska

WARSZTATY DLA GIMNAZJÓW

Historia pewnego rabina

O studiowaniu ksiąg i roli rabina w społeczności żydowskiej

Choć żył w XVI wieku, to nadal jest wielkim autorytetem dla Żydów na całym świecie. Mojżesz Isserles, zwany Remu, był słynnym uczonym, rabinem i rektorem krakowskiej jesziwy. Jego barwne losy przybliżą uczniom i uczennicom podstawowe elementy kultury żydowskiej: rolę nauki, znaczenie Tory i Talmudu, funkcję rabinów w społeczności religijnej. W czasie warsztatów młodzież będzie rozwiązywać zadania na wystawie stałej, oglądać filmy na temat współczesnego życia żydowskiego i uczestniczyć w aktywizujących ćwiczeniach.

MIEJSCE WARSZTATÓW

Centrum Edukacyjne i wystawa stała, galeria *Paradisus Iudaeorum*

PUNKTY Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

- wiedza o społeczeństwie:
- uczenica/uczeń wyjaśnia, uwzględniając wielonarodowe tradycje Polski, jaki wpływ na kształtowanie narodu mają wspólne dzieje, kultura, język i tradycja
- historia:
- uczeń/uczenica dostrzega zmiany w życiu społecznym oraz ciągłość w rozwoju kulturowym i cywilizacyjnym
- polski
- uczenica/uczeń rozpoznaje wypowiedź argumentacyjną, wskazuje tezę, argumenty i wnioski
 - uczeń/uczenica przedstawia propozycję odczytania konkretnego tekstu kultury i uzasadnia ją

SŁOWA KLUCZOWE

rabin
Tora
Talmud
uczeni

Pociąg do nowoczesności

O losach Żydów w XIX wieku

XIX wiek to czas zmian – przemysłowych, społecznych, światopoglądowych. Zwiedzając wystawę stałą i tworząc postaci bohaterów z epoki, uczniowie i uczennice poznają losy społeczności żydowskiej w Polsce pod zaborami. Dowiedzą się, jakie problemy, dylematy i wyzwania stały wtedy przed Żydami i Żydówkami.

MIEJSCE WARSZTATÓW

Centrum Edukacyjne i wystawa stała, galeria *Wyzwania nowoczesności*

PUNKTY Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

- historia:
- uczeń/uczenica porównuje warunki życia społeczeństwa w trzech zaborach w drugiej połowie XIX wieku, uwzględniając możliwości prowadzenia działalności społecznej i rozwoju narodowego
 - uczeń/uczenica podaje przykłady pozytywnych i negatywnych skutków procesu uprzemysłowienia
- wiedza o społeczeństwie:
- uczeń/uczenica rozpoznaje role społeczne, w których występuje oraz związane z nimi oczekiwania
- język polski:
- uczenica/uczeń dostrzega zróżnicowanie postaw społecznych, obyczajowych, narodowych, religijnych, etycznych, kulturowych i w ich kontekście kształtuje swoją tożsamość

SŁOWA KLUCZOWE

rewolucja przemysłowa
nowoczesność
przemiany tożsamości
Polska pod zaborami

Stańmy na warszawskiej ulicy

O życiu żydowskim w II Rzeczypospolitej

Przenieśmy się w czasie 100 lat wstecz i stańmy na warszawskiej ulicy. Kogo zobaczymy? Jakie języki usłyszymy? Zapraszamy na zajęcia, podczas których porozmawiamy o różnorodności Żydów w międzywojennej Polsce. Będą wśród nich: pisarz Bruno Szulc, wychowawczyni w Domu Sierot Stefania Wilczyńska, piłkarz Józef Kloc, poseł na sejm rabin Meir Szapiro, założycielka żydowskich szkół dla dziewcząt Sara Szenirer. Spróbujemy zrozumieć, jaka była ich tożsamość, ich życiowe, polityczne i religijne wybory.

MIEJSCE WARSZTATÓW

Centrum Edukacyjne i wystawa stała, galeria *Na żydowskiej ulicy*

PUNKTY Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

- język polski:
- uczeń/uczenica przedstawia propozycję odczytania konkretnego tekstu kultury i uzasadnia ją
 - uczenica/uczeń dostrzega zróżnicowanie postaw społecznych, obyczajowych, narodowych, religijnych, etycznych, kulturowych i w ich kontekście kształtuje swoją świadomość

- wiedza o społeczeństwie:
- uczeń/uczenica odwołując się do historycznych postaci wykazuje znaczenie postaw i cnót obywatelskich
 - uczenica/uczeń wyjaśnia, uwzględniając wielonarodowe tradycje Polski, jaki wpływ na kształtowanie narodu mają wspólne dzieje, kultura, język i tradycja

SŁOWA KLUCZOWE

tożsamość żydowska
kultura w dwudziestoleciu
międzywojennym
różnorodność

PUNKTY Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

- język polski:
- uczeń/uczenica dostrzega zróżnicowanie postaw społecznych, obyczajowych, narodowych, religijnych, etycznych, kulturowych i w ich kontekście kształtuje swoją tożsamość

- etyka:
- rola i znaczenie sumienia w ocenie moralnej i dla wewnętrznego rozwoju człowieka
 - uczeń/uczenica wykazuje wiedza o społeczeństwie
 - uczeń/uczenica odwołując się do Holokaustu oraz innych zbrodni przeciwko ludzkości, do jakich konsekwencji prowadzić może skrajny nacjonalizm
 - uczeń/uczenica odwołując się do historycznych postaci, wykazuje znaczenie postaw i cnót obywatelskich

SŁOWA KLUCZOWE

getto warszawskie
Zagłada
strategie przetrwania

Codziennosc w cieniu Zagłady

O warunkach życia w gettach okupowanej Polski

Codziennosc w getcie to sytuacja nieustannej opresji i przemocy. Jakie obrazy zapamiętali ci Żydzi, którym udało się przeżyć wojnę? Po kilkudziesięciu latach opowiadają o tym, co ich spotkało. Co jest dla nich najważniejsze – co chcą nam przekazać? Podczas warsztatów uczniowie i uczenice będą korzystać z internetowej platformy edukacyjnej Iwitness, oglądając relacje Ocalałych z Zagłady. Młodzież zwiedzi też galerię *Zagłada* na wystawie stałej, rozwiązując zadania w grupach. Zajęcia wykorzystujące historię mówioną pozwalają zmierzyć się z trudnym tematem nieludzkich warunków, jakie panowały w gettach okupowanej Polski.

MIEJSCE WARSZTATÓW

Centrum Edukacyjne i wystawa stała, galeria *Zagłada*

Poza nawiasem

O izolacji Żydów podczas okupacji

Kto zostaje poza nawiasem społeczeństwa, ten ma powód, by obawiać się o swój los... Doświadczyli tego Żydzi i Żydówki w czasie II wojny światowej, kiedy ich izolacja w gettach umożliwiła Niemcom Zagładę milionów kobiet, mężczyzn i dzieci. Podczas warsztatu uczniowie i uczennice poznają tę wojenną historię, rozwiązując zadania na wystawie stałej. Poznają mechanizmy wykluczania ze społeczeństwa w kontekście historycznym i obecnie.

MIEJSCE WARSZTATÓW

Centrum Edukacyjne i wystawa stała, galeria *Zagłada*

PUNKTY Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

- wiedza o społeczeństwie:
- uczeń/uczenica wykazuje, odwołując się do Holocaustu oraz innych zbrodni przeciw ludzkości, do jakich konsekwencji prowadzić może skrajny nacjonalizm
 - uczennica/uczeń wyjaśnia, jak tworzą się podziały w grupie i społeczeństwie (np. na „swoich” i „obcych”), i podaje możliwe sposoby przeciwstawiania się przejawom nietolerancji
 - uczeń/uczenica uzasadnia potrzebę przestrzegania zasad etycznych w życiu publicznym i podaje przykłady skutków ich łamania
- etyka:
- uświadamianie ważnych problemów moralnych i sposobów ich rozwiązywania

SŁOWA KLUCZOWE

Zagłada
izolacja
getto
mechanizm wykluczenia

Nie było żadnej nadziei

O dylematach bojowników Powstania w Getcie Warszawskim

Powstanie w Getcie Warszawskim to pierwsze miejskie powstanie w okupowanej Europie. Kim byli młodzi Żydzi i Żydówki, którzy je zorganizowali? Dlaczego zdecydowali się walczyć? W czasie warsztatów uczniowie i uczennice obejrzą film edukacyjny *Nie było żadnej nadziei* w reżyserii Kamy Veymont, łączący animacje z relacjami bohaterów getta i świadków ich walki. Młodzież pozna dylematy, przed jakimi stawali żydowscy bojownicy powstania i dowie się, jakie były losy powstańców. Warsztaty są oparte na angażującej opowieści, zmuszającej do stawiania pytań, na które nie ma jednoznacznych odpowiedzi.

MIEJSCE WARSZTATÓW

Centrum Edukacyjne i wystawa stała, galeria *Zagłada*

PUNKTY Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

- wiedza o społeczeństwie:
- uczeń/uczenica wykazuje, odwołując się do Holocaustu oraz innych zbrodni przeciw ludzkości, do jakich konsekwencji prowadzić może skrajny nacjonalizm
- język polski:
- uczennica/uczeń wyszukuje w wypowiedzi potrzebne informacje oraz cytuje odpowiednie fragmenty tekstu
- etyka:
- samowychowanie jako droga rozwoju
 - człowiek wobec cierpienia i śmierci

SŁOWA KLUCZOWE

Powstanie w Getcie Warszawskim
walka Żydów i Żydówek
film edukacyjny

Spotkania z członkami Stowarzyszenia Dzieci Holocaustu w Polsce

W czasie spotkania goście ze Stowarzyszenia Dzieci Holocaustu w Polsce opowiadają swoją historię; w drugiej części młodzież ma możliwość dyskusowania, zadawania pytań i wyrażenia swoich opinii. Z naszych obserwacji wynika, że żadne inne doświadczenie nie ma takiej siły oddziaływania na uczennice i uczniów, jak bezpośrednie spotkanie ze świadkiem historii, który opowiada o swoich przeżyciach.

MIEJSCE WARSZTATÓW

sala projekcyjna na 1. piętrze Muzeum POLIN

PUNKTY Z PODSTAWY
PROGRAMOWEJ

- wiedza o społeczeństwie:
- uczeń/uczenica wykazuje, odwołując się do Holocaustu oraz innych zbrodni przeciw ludzkości, do jakich konsekwencji prowadzić może skrajny nacjonalizm
 - uczennica/uczeń odwołując się do historycznych postaci, wykazuje znaczenie postaw i cnót obywatelskich
- język polski:
- uczeń/uczenica dostrzega zróżnicowanie postaw społecznych, obyczajowych, narodowych, religijnych, etycznych, kulturowych i w ich kontekście kształtuje swoją tożsamość
- etyka:
- rola i znaczenie sumienia w ocenie moralnej i dla wewnętrznego rozwoju człowieka

SŁOWA KLUCZOWE

spotkanie ze świadkami
historii
Dzieci Holocaustu
społeczne skutki II wojny
światowej

Spotkania z kulturą żydowską

O judaizmie i współczesnym życiu żydowskim w Polsce

Kim są Żydzi? Co to jest synagoga? Czy wszystkie warzywa są koszerne? Czy kobieta może nosić jarmułkę? Podczas tych warsztatów uczniowie i uczennice poznają najważniejsze fakty dotyczące judaizmu, obejrzą fragment wystawy z barwną synagogą i rekonstrukcją domu żydowskiego. Dowiedzą się też o współczesnym życiu żydowskim w Polsce.

MIEJSCE WARSZTATÓW

Centrum Edukacyjne i wystawa stała,
galeria *Miasteczko*

PUNKTY Z PODSTAWY
PROGRAMOWEJ

- wiedza o społeczeństwie:
- uczeń/uczenica charakteryzuje jedną z tych grup [mniejszości wyznaniowych] – jej historię, kulturę, obecną sytuację
- historia:
- uczeń/uczenica charakteryzuje podstawowe symbole i główne zasady judaizmu
- język polski:
- uczeń/uczenica dostrzega zróżnicowanie postaw społecznych, obyczajowych, narodowych, religijnych, etycznych, kulturowych i w ich kontekście kształtuje swoją tożsamość
 - uczennica/uczeń odbiera komunikaty pisane, mówione, w tym nadawane za pomocą środków audiowizualnych

SŁOWA KLUCZOWE

synagoga
dom żydowski
Żydzi i Żydówki w Polsce
różne nurty judaizmu

Nadchodzi wieczór, nadchodzi święto

O wybranym święcie żydowskim

Nadchodzi wieczór, płoną świece, a rodzina i przyjaciele gromadzą się przy stole... Odmawiane są błogosławieństwa, opowiadane tradycyjne historie, goście próbują przygotowanych specjalnie na tę okazję potraw... Nadchodzi wieczór: nadchodzi święto! Jom Kipur, Chanuka, Purim, Pesach... te nazwy mogą brzmieć zagadkowo dla uczniów i uczennic, o ile nie zetknęli się wcześniej z tradycjami świąt żydowskich. W czasie zajęć zaprosimy ich do odkrywania tego barwnego świata i do zadowolenia się w nim na chwilę. Młodzież pozna jedno przypadające w danym czasie święto, dowie się, dlaczego i w jaki sposób się je obchodzi. W ten sposób dziedzictwo polskich Żydów, Żydówek i współczesny świat żydowski staną się im bliższe.

MIEJSCE WARSZTATÓW

Centrum Edukacyjne, opcjonalnie wystawa stała, galeria *Miasteczko*

PUNKTY Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

historia:
→ uczeń/uczennica charakteryzuje podstawowe symbole i główne zasady judaizmu

wiedza o społeczeństwie:
→ uczeń/uczennica wyjaśnia zasadę poszanowania praw mniejszości w państwie demokratycznym

plastyka:
→ uczeń/uczennica podejmuje działalność twórczą, posługując się środkami wyrazu sztuk plastycznych, innych dziedzin sztuki

język polski:
→ uczeń/uczennica operuje słownictwem z określonych kręgów tematycznych (społeczeństwo i kultura)

SŁOWA KLUCZOWE

święta żydowskie
kalendarz
judaizm
dom żydowski
tradycje

ABC: alef bet, alef bejs

O językach żydowskich

Na ulicach miast i miasteczek dawnej Polski rozbrzmiewało wiele języków: wśród nich jidysz i hebrajski. W czasie zajęć uczniowie i uczennice będą mogli zakosztować tej różnorodności: usłyszeć, jak brzmią te języki, poćwiczyć czytanie i pisanie prostych słów po hebrajsku i w jidysz. Być może odkryją, że niektóre z nich są im znane, a nawet, że używają ich na co dzień, np. „bałagan”, „bajgle”, „ciuchy”. Na wystawie będą pracować w grupach, odkrywając barwną kulturę lat międzywojennych: czasopisma w jidysz i hebrajskim, sylwetki pisarzy, poetów, twórców filmowych związanych z językami żydowskimi.

MIEJSCE WARSZTATÓW

Centrum Edukacyjne i wystawa stała, galeria *Na żydowskiej ulicy*

Jak pięknie się różnić?

Warsztat o bogactwie płynącym z różnorodności

Na czym polega pozytywna siła, którą można czerpać z bycia w grupie? Jak dobrze korzystać z różnorodności, która kryje się w każdej klasie szkolnej? W czasie warsztatów uczniowie i uczennice będą uczestniczyli w ćwiczeniach, które pozwolą im lepiej poznać się nawzajem i odkryć panujące wśród nich zróżnicowanie. Będą ćwiczyli pracę w grupie opartą na korzystaniu z zasobów wszystkich jej uczestników i uczestniczek. Warsztat wzmacnia postawy akceptacji różnorodności.

MIEJSCE WARSZTATÓW

Centrum Edukacyjne
(zajęcia nie odbywają się na wystawie stałej)

PUNKTY Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

- wiedza o społeczeństwie:
- uczenica/uczeń omawia i stosuje zasady komunikowania się i współpracy w grupie
 - uczeń/uczenica charakteryzuje grupę rówieśniczą jako małą grupę
- etyka:
- normy i wartości demokratyczne leżące u podstaw aktywności społecznej na poziomie małej grupy, szkoły, społeczności lokalnej
- język polski:
- uczenica/uczeń uczestniczy w dyskusji, uzasadnia własne zdanie, przyjmuje poglądy innych lub polemizuje z nimi

SŁOWA KLUCZOWE

warsztat antydyskryminacyjny
edukacja obywatelska
różnorodność w grupie
akceptacja dla inności

Blżej siebie. O równości w szkole

O tym, jak przeciwdziałać dyskryminacji w szkole

Szkołę tworzą ludzie. To relacje między nimi mają kluczowe znaczenie dla atmosfery, jaka w niej panuje. Czy te relacje opierają się na akceptacji czy na przemocy? Czy uczniowie i uczennice mają prawo do kształtowania własnej tożsamości – religijnej, narodowej, kulturowej, seksualnej? W czasie warsztatu osoby uczestniczące będą się zastanawiać, jak współtworzyć w szkole atmosferę bezpieczeństwa, równości i porozumienia. Poznają przykłady zdań zawierających mowę nienawiści i przeanalizują skutki, do jakich prowadzi jej stosowanie. Warsztaty poruszają problematykę dyskryminacji i zachęcają uczniów i uczennice do wzięcia odpowiedzialności za to, w jaki sposób się komunikują.

MIEJSCE WARSZTATÓW

Centrum Edukacyjne
(zajęcia nie odbywają się na wystawie stałej)

PUNKTY Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

- wiedza o społeczeństwie:
- uczenica/uczeń wyjaśnia, jak tworzą się podziały w grupie i społeczeństwie (np. na „swoich” i „obcych”), i podaje możliwe sposoby przeciwstawiania się przejawom nietolerancji
 - uczeń/uczenica charakteryzuje życie szkolnej społeczności; wyjaśnia, na czym polega przestrzeganie praw ucznia
 - uczenica/uczeń podaje przykłady uprawnień i obowiązków wynikających z posiadania polskiego obywatelstwa
- język polski:
- uczeń/uczenica stosuje zasady etyki językowej, ma świadomość konsekwencji używania formuł niestosownych i obraźliwych

SŁOWA KLUCZOWE

warsztat antydyskryminacyjny
równość
tolerancja
szkoła

Wspólny dom. O Polsce wielu kultur

Warsztat z elementami dramy

Na korytarzu leży porzucony plecak. Do kogo należy? Uczniowie i uczennice oglądają zawartość plecaka, w którym znajdują się przedmioty należące do religijnego chłopca żydowskiego i tworzą opowieść na temat jego właściciela. Przy okazji poznają podstawowe elementy kultury żydowskiej i kwestie związane z wyborem żydowskiej tożsamości. Na koniec odegrają scenki, wcielając się w role osób występujących w tej historii. Warsztat prowadzony jest za pomocą metody dramy, porusza problem postaw antysemitycznych w polskim społeczeństwie.

MIEJSCE WARSZTATÓW

Centrum Edukacyjne
(zajęcia nie odbywają się na wystawie stałej)

PUNKTY Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

- wiedza o społeczeństwie:
- uczeń/uczennica wymienia mniejszości narodowe i etniczne oraz grupy migrantów (w tym uchodźców) żyjące obecnie w Polsce i przedstawia przysługujące im prawa; charakteryzuje jedną z tych grup (jej historię, kulturę, obecną sytuację)
 - uczennica/uczeń wyjaśnia, czym są prawa człowieka i uzasadnia ich znaczenie we współczesnej demokracji
 - uczeń/uczennica rozważa, odwołując się do historycznych i współczesnych przykładów, w jaki sposób stereotypy i uprzedzenia utrudniają dziś relacje między narodami
 - uczennica/uczeń omawia problemy i perspektywy życiowe młodych Polaków

SŁOWA KLUCZOWE

warsztat antydyskryminacyjny
wielokulturowość
metoda dramy
kultura żydowska

Dzieci Abrahama

O dialogu trzech religii

Trzy religie Księgi: judaizm, chrześcijaństwo i islam odwołują się do wspólnego praojca, Abrahama. Oprócz wielu dzielących te religie różnic istnieją też podobieństwa i wspólne korzenie. W czasie warsztatu uczniowie i uczennice będą mieli szansę przyrzeć się tym podobieństwom i różnicom. Poznają historię kilkorga swoich rówieśników, którzy mimo różnic religijnych starają się dojść do porozumienia. Warsztaty są prowadzone metodami dramy, poruszają kwestie kryzysu uchodźczego i dyskryminacji.

MIEJSCE WARSZTATÓW

Centrum Edukacyjne
(zajęcia nie odbywają się na wystawie stałej)

PUNKTY Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

- wiedza o społeczeństwie:
- uczeń/uczennica wymienia mniejszości narodowe i etniczne oraz grupy migrantów (w tym uchodźców) żyjące obecnie w Polsce i przedstawia przysługujące im prawa; charakteryzuje jedną z tych grup (jej historię, kulturę, obecną sytuację)
 - uczennica/uczeń wyjaśnia, czym są prawa człowieka i uzasadnia ich znaczenie we współczesnej demokracji
 - uczeń/uczennica rozważa, odwołując się do historycznych i współczesnych przykładów, w jaki sposób stereotypy i uprzedzenia utrudniają dziś relacje między narodami
 - uczennica/uczeń omawia problemy i perspektywy życiowe młodych Polaków

SŁOWA KLUCZOWE

judaizm
chrześcijaństwo
islam
uchodźcy

WARSZTATY DLA SZKÓŁ
PONADGIMNAZJALNYCH

Historia pewnego rabina

O studiowaniu ksiąg i roli rabina w społeczności żydowskiej

Choć żył w XVI wieku, to nadal jest wielkim autorytetem dla Żydów na całym świecie. Mojżesz Isserles, zwany Remu, był słynnym uczonym, rabinem i rektorem krakowskiej jesziwy. Jego barwne losy przybliżą uczniom i uczennicom podstawowe elementy kultury żydowskiej: rolę nauki, znaczenie Tory i Talmudu, funkcję rabinów w społeczności religijnej. W czasie warsztatów młodzież będzie rozwiązywać zadania na wystawie stałej, oglądać filmy na temat współczesnego życia żydowskiego i uczestniczyć w aktywizujących ćwiczeniach.

MIEJSCE WARSZTATÓW

Centrum Edukacyjne i wystawa stała, galeria *Paradisus Iudaeorum*

PUNKTY Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

- wiedza o kulturze:
- uczenica/uczeń lokuje wytwory kultury w kontekście grup społecznych, w których są tworzone i odbierane
 - uczenica/uczeń wypowiada się na temat wytworów kultury i ludzkich praktyk w kulturze
- język polski:
- uczeń/ uczenica wyróżnia argumenty, kluczowe pojęcia i twierdzenia w tekście argumentacyjnym, dokonuje jego logicznego streszczenia
 - uczeń/ uczenica wykorzystuje w interpretacji utworu kontekstyt

SŁOWA KLUCZOWE

rabin
Tora
Talmud

Pociąg do nowoczesności

O losach Żydów w XIX wieku

XIX wiek to czas zmian – przemysłowych, społecznych, światopoglądowych. Zwiedzając wystawę stałą i tworząc postaci bohaterów z epoki, uczniowie i uczennice poznają losy społeczności żydowskiej w Polsce pod zaborami. Dowiedzą się, jakie problemy, dylematy i wyzwania stały wtedy przed Żydami i Żydówkami.

MIEJSCE WARSZTATÓW

Centrum Edukacyjne i wystawa stała, galeria *Wyzwania nowoczesności*

PUNKTY Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

- historia i społeczeństwo:
- uczeń/uczenica opisuje miasto przemysłowe; wyjaśnia znaczenie kwestii robotniczej
 - uczenica/uczeń charakteryzuje XIX-wieczną fascynację postępem
- język polski:
- uczeń/uczenica dostrzega w świecie konflikty wartości oraz rozumie źródła tych konfliktów
- wiedza o kulturze:
- odnosi elementy kultury (zachowania, zwyczaje, praktyki, przedmioty materialne, dzieła sztuki) do kategorii: czas, przestrzeń, ciało, grupa społeczna (rodzina, rówieśnicy, społeczność lokalna, naród)

SŁOWA KLUCZOWE

rewolucja przemysłowa
nowoczesność
przemiany tożsamości
Polska pod zaborami

Stańmy na warszawskiej ulicy

O życiu żydowskim w II Rzeczypospolitej

Przenieśmy się w czasie 100 lat wstecz i stańmy na warszawskiej ulicy. Kogo zobaczymy? Jakie języki usłyszymy? Zapraszamy na zajęcia, podczas których porozmawiamy o różnorodności Żydów w międzywojennej Polsce. Będą wśród nich: pisarz Bruno Szulc, wychowawczyni w Domu Sierot Stefania Wilczyńska, piłkarz Józef Kloc, poseł na sejm rabin Meir Szapiro, założycielka żydowskich szkół dla dziewcząt Sara Szenirer. Spróbujemy zrozumieć, jaka była ich tożsamość, ich życiowe, polityczne i religijne wybory.

MIEJSCE WARSZTATÓW

Centrum Edukacyjne i wystawa stała, galeria *Na żydowskiej ulicy*

PUNKTY Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

- historia:
- uczenica/uczeń charakteryzuje strukturę społeczną, narodowościową i wyznaniową odrodzonego państwa polskiego, dostrzegając przyczyny konfliktów społecznych i narodowościowych
 - uczeń/uczenica charakteryzuje główne osiągnięcia kultury i nauki II Rzeczypospolitej
 - uczenica/uczeń wskazuje czynniki utrudniające proces integracji odrodzonego państwa polskiego

- historia i społeczeństwo:
- uczenica/uczeń analizuje wielokulturowość społeczeństwa II Rzeczypospolitej

SŁOWA KLUCZOWE

tożsamość żydowska
kultura w dwudziestoleciu
międzywojennym
różnorodność

PUNKTY Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

- wiedza o społeczeństwie:
- uczeń/uczenica rozpoznaje przejawy rasizmu, szowinizmu, antysemityzmu i ksenofobii

- etyka:
- człowiek jako osoba i jego działanie; etyczna analiza aktywności ludzkiej; motywy podejmowania decyzji

- historia:
- uczeń/uczenica charakteryzuje politykę III Rzeszy wobec społeczeństw okupowanej Europy, w tym nazistowski plan eksterminacji Żydów oraz innych narodowości i grup społecznych
 - uczenica/uczeń opisuje postawy Żydów wobec polityki eksterminacji, a także opisuje postawy społeczeństwa polskiego wobec Holokaustu

SŁOWA KLUCZOWE

getto warszawskie
Zagłada
strategie przetrwania

Codziennność w cieniu Zagłady

O warunkach życia w gettach okupowanej Polski

Codziennność w getcie to sytuacja nieustannej opresji i przemocy. Jakie obrazy zapamiętali ci Żydzi, którym udało się przeżyć wojnę? Po kilkudziesięciu latach opowiadają o tym, co ich spotkało. Co jest dla nich najważniejsze – co chcą nam przekazać? Podczas warsztatów uczniowie i uczenice będą korzystać z internetowej platformy edukacyjnej Iwitness, oglądając relacje Ocalałych z Zagłady. Młodzież zwiedzi też galerię *Zagłada* na wystawie stałej, rozwiązując zadania w grupach. Zajęcia wykorzystujące historię mówioną pozwalają zmierzyć się z trudnym tematem nieludzkich warunków, jakie panowały w gettach okupowanej Polski.

MIEJSCE WARSZTATÓW

Centrum Edukacyjne i wystawa stała, galeria *Zagłada*

Co przyniesie kolejny dzień?

O próbach przetrwania w getcie i o pomocy

Żydzi zostali odizolowani od polskiej społeczności, stłoczeni za murami gett w okrutnych warunkach. Co robili, żeby przetrwać kolejny dzień...? Czy ktoś starał się im pomóc? Jakie postawy wobec okupacyjnej rzeczywistości przyjmowali w tamtym czasie Żydzi i Polacy? Podczas warsztatów uczniowie i uczennice będą korzystać z internetowej platformy edukacyjnej Iwitness, oglądając relacje Sprawiedliwych wśród Narodów Świata i Ocalałych z Zagłady, którzy opowiadają o swoich doświadczeniach z getta. Zwiedzą też galerię *Zagłada* na wystawie stałej, rozwiązując zadania w grupach. Zajęcia przybliżają historię z perspektywy jednostki i uwarunkowują na różnorodność postaw, jakie ludzie przyjmują w skrajnych sytuacjach życiowych.

MIEJSCE WARSZTATÓW

Centrum Edukacyjne i wystawa stała, galeria *Zagłada*

PUNKTY Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

wiedza o społeczeństwie:
→ uczeń/uczenica rozpoznaje przejawy rasizmu, szowinizmu, antysemityzmu i ksenofobii uczenica/uczeń wskazuje czynniki utrudniające proces integracji odrodzonego państwa polskiego

etyka:
→ człowiek jako osoba i jego działanie; etyczna analiza aktywności ludzkiej; motywowy podejmowania decyzji

historia:
→ uczeń/uczenica charakteryzuje politykę III Rzeszy wobec społeczeństw okupowanej Europy, w tym nazistowski plan eksterminacji Żydów oraz innych narodowości i grup społecznych uczenica/uczeń opisuje postawy Żydów wobec polityki eksterminacji, a także opisuje postawy społeczeństwa polskiego wobec Holokaustu

SŁOWA KLUCZOWE

getto warszawskie
postawy w sytuacjach skrajnych
opór cywilny

PUNKTY Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

historia:
→ uczeń/uczenica przedstawia przyczyny i skutki Holokaustu oraz opisuje przykłady oporu ludności żydowskiej

historia i społeczeństwo:
→ uczenica/uczeń charakteryzuje postawy społeczne wobec totalitarnej władzy, uwzględniając różnorodne formy oporu, oraz koncepcje współpracy lub przystosowania

wiedza o społeczeństwie:
→ uczeń/uczenica rozpoznaje przejawy rasizmu, szowinizmu, antysemityzmu i ksenofobii

etyka:
→ dobro moralne i wartości moralne. Hierarchia wartości. Wartości autoteliczne i instrumentalne. Konflikt wartości. Wartości wybierane i realizowane

SŁOWA KLUCZOWE

Zagłada
stosunki polsko-żydowskie w czasie wojny
getto warszawskie

Po dwóch stronach muru

Relacje polsko-żydowskie w czasie okupacji

„Jesteśmy zamknięci za podwójnym murem: za murem z cegieł nasze ciała, za murem ciszy nasze dusze” – pisał w 25 czerwca 1942 roku Chaim Kaplan. Po dwóch stronach muru getta żyją w czasie wojny dwie społeczności: żydowska, zamknięta za murem i polska – w okupowanym mieście. Zwiedzając fragment wystawy stałej i rozwiązując zadania w grupach, uczniowie i uczennice poznają realia życia codziennego w getcie warszawskim. Oglądając filmy z relacjami Ocalałych, zobaczą z różnych perspektyw stosunki polsko-żydowskie w tamtym czasie.

MIEJSCE WARSZTATÓW

Centrum Edukacyjne i wystawa stała, galeria *Zagłada*

Życie i zagłada pewnego miasteczka

Dzieje mieszkańców Kolbuszowej

Źródło: Zbiory United States Holocaust Memorial Museum

„Nie ma już, nie ma żydowskich miasteczek...” – pisał z nostalgią poeta. Jacy byli, czym się zajmowali, jak spędzali wolny czas ludzie, którzy tworzyli społeczność tych miasteczek przed II wojną światową? Jak zginął ich świat? W czasie warsztatów uczniowie i uczennice poznają dzieje Kolbuszowej od lat 30. do lat 50. XX wieku. Historia mieszkańców Kolbuszowej pozwoli im zrozumieć historie wielu innych żydowskich społeczności miast i miasteczek okupowanej Polski. Młodzież przeanalizuje filmy archiwalne i pisemne relacje świadków.

MIEJSCE WARSZTATÓW

Centrum Edukacyjne i wystawa stała, galeria *Zagłada*

PUNKTY Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

historia:

- uczeń/uczenica przedstawia przyczyny i skutki Holokaustu oraz opisuje przykłady oporu ludności żydowskiej
- uczenica/uczeń charakteryzuje bezpośrednie skutki II wojny światowej, wyróżniając następstwa polityczne, społeczne, gospodarcze i kulturowe
- uczeń/uczenica analizuje zmiany terytorialne, straty ludnościowe, kulturowe i materialne Polski będące następstwem II wojny światowej

język polski:

- uczenica/uczeń odczytuje sens całego tekstu oraz wydzielonych przez siebie fragmentów; potrafi objaśnić ich sens oraz funkcję na tle całości

SŁOWA KLUCZOWE

Zagłada
historia Kolbuszowej
upamiętnienie ofiar

Nie było żadnej nadziei

O dylematach bojowników Powstania w Getcie Warszawskim

Powstanie w getcie warszawskim to pierwsze miejskie powstanie w okupowanej Europie. Kim byli młodzi Żydzi i Żydówki, którzy je zorganizowali? Dlaczego zdecydowali się walczyć? W czasie warsztatów uczniowie i uczennice obejrzą film edukacyjny *Nie było żadnej nadziei* w reżyserii Kamy Veymont, łączący animacje z relacjami bohaterów getta i świadków ich walki. Młodzież pozna dylematy, przed jakimi stawali żydowscy bojownicy powstania i dowie się, jakie były losy powstańców. Warsztaty są oparte na angażującej opowieści, zmuszającej do stawiania pytań, na które nie ma jednoznacznych odpowiedzi.

MIEJSCE WARSZTATÓW

Centrum Edukacyjne i wystawa stała, galeria *Zagłada*

PUNKTY Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

historia:

- uczeń/uczenica przedstawia przyczyny i skutki Holokaustu oraz opisuje przykłady oporu ludności
- uczenica/uczeń charakteryzuje bezpośrednie skutki II wojny światowej, wyróżniając następstwa polityczne, społeczne, gospodarcze i kulturowe

historia i społeczeństwo:

- uczeń/uczenica charakteryzuje postawy społeczne wobec totalitarnej władzy, uwzględniając różnorodne formy oporu, oraz koncepcje współpracy lub przystosowania

etyka:

- etyczna analiza aktywności ludzkiej; motywy podejmowanych decyzji

SŁOWA KLUCZOWE

Powstanie w Getcie warszawskim
walka Żydów i Żydówek
historia mówiona

Wrogość, obojętność, pomoc

Postawy społeczeństwa wobec Zagłady polskich Żydów

Estera Borensztajn to żydowska dziewczynka, która wyskoczyła z pociągu do Treblinki i była ukrywana na wsi przez Polki i Polaków. Oprócz ludzi, którzy jej pomagali, Estera spotkała też innych, których nie obchodził jej los. Niektórzy chcieli ją wydać w ręce Niemców. Chcemy, by historia Estery uświadomiła uczniom i uczennicom, jak złożone były wybory życiowe mieszkańców okupowanej Polski. W trakcie warsztatów będzie czas na dyskusję i dzielenie się refleksjami.

MIEJSCE WARSZTATÓW

Centrum Edukacyjne
(zajęcia nie odbywają się na wystawie stałej)

PUNKTY Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

- historia:
- uczennica/uczeń przedstawia przyczyny i skutki Holokaustu oraz opisuje przykłady oporu ludności żydowskiej
- historia i społeczeństwo:
- uczeń/uczennica charakteryzuje postawy społeczne wobec totalitarnej władzy, uwzględniając różnorodne formy oporu, oraz koncepcje współpracy lub przystosowania
- język polski:
- uczennica/uczeń dostrzega w świecie konflikty wartości oraz rozumie źródła tych konfliktów
 - uczeń/uczennica odczytuje sens całego tekstu oraz wydzielonych przez siebie fragmentów; potrafi objaśnić ich sens oraz funkcję na tle całości

SŁOWA KLUCZOWE

Zagłada
ukrywanie się
relacje polsko-żydowskie
dylematy moralne

PUNKTY Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

- historia:
- uczeń/uczennica charakteryzuje bezpośrednie skutki II wojny światowej, wyróżniając następstwa polityczne, społeczne, gospodarcze i kulturowe
- wiedza o społeczeństwie:
- uczennica/uczeń rozpoznaje przejawy rasizmu, szowinizmu, antysemityzmu i ksenofobii; uzasadnia potrzebę przeciwstawiania się im
- etyka:
- zdolność rozpoznawania wartości; świadomość moralna

SŁOWA KLUCZOWE

spotkanie ze świadkami historii
Dzieci Holocaustu
społeczne skutki II wojny światowej

Spotkania z członkami Stowarzyszenia Dzieci Holocaustu w Polsce

W czasie spotkania goście ze Stowarzyszenia Dzieci Holocaustu w Polsce opowiadają swoją historię; w drugiej części młodzież ma możliwość dyskusowania, zadawania pytań i wyrażenia swoich opinii. Z naszych obserwacji wynika, że żadne inne doświadczenie nie ma takiej siły oddziaływania na uczennice i uczniów, jak bezpośrednie spotkanie ze świadkiem historii, który opowiada o swoich przeżyciach.

MIEJSCE WARSZTATÓW

sala projekcyjna na 1. piętrze Muzeum POLIN

Młodzi gniewni

Dzieje pokolenia Marca '68

Źródło: zbiory pani Marty Petrusiewicz

Dzieci ludzi ocalałych z Zagłady wychowują się w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej. Co wiedzą o swoich korzeniach? Opowieści o ich życiu codziennym – filmy, pamiątniki, fragmenty wystawy stałej – pozwolą uczniom i uczennicom poczuć szczególną atmosferę tamtych czasów. W marcu 1968 roku młodzież żydowska uczestniczyła w buncie przeciwko władzy komunistycznej. Zaczęły się brutalne represje. Większość z nich opuściła Polskę z biletem w jedną stronę.

MIEJSCE WARSZTATÓW

Centrum Edukacyjne i wystawa stała, galeria *Powojnie*

PUNKTY Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

historia:

- uczeń/uczennica analizuje zmiany terytorialne, straty ludnościowe, kulturowe i materialne Polski będące następstwem II wojny światowej
- uczennica/uczeń opisuje zmiany kulturowe i społeczne po II wojnie światowej
- uczeń/uczennica charakteryzuje realia życia społecznego PRL-u
- uczennica/uczeń analizuje przyczyny i skutki kryzysu 1968 roku

SŁOWA KLUCZOWE

okres powojenny
młodzież żydowska w PRL
emigranci Marca '68
bunt studencki

PUNKTY Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

wiedza o kulturze:

- uczennica/uczeń odnosi elementy kultury (zachowania, zwyczaje, praktyki, przedmioty materialne, dzieła sztuki) do kategorii: czas, przestrzeń, ciało, grupa społeczna (rodzina, rówieśnicy, społeczność lokalna, naród)

historia i społeczeństwo:

- uczeń/uczennica analizuje, na wybranych przykładach, współczesne społeczeństwa wielokulturowe

wychowanie do życia w rodzinie:

- tolerancja wobec odmienności kulturowych, etnicznych, religijnych

język polski:

- uczennica/uczeń operuje słownictwem z określonych kręgów tematycznych (np. temat kultury, w tym przypadku żydowskiej)

SŁOWA KLUCZOWE

synagoga
dom żydowski
Żydzi i Żydówki w Polsce
różne nurty judaizmu

Spotkania z kulturą żydowską

O judaizmie i współczesnym życiu żydowskim w Polsce

Kim są Żydzi? Co to jest synagoga? Czy wszystkie warzywa są koszerne? Czy kobieta może nosić jarmułkę? Podczas tego warsztatu uczniowie i uczennice poznają najważniejsze fakty dotyczące judaizmu, obejrzą fragment wystawy z barwną synagogą i rekonstrukcją domu żydowskiego. Dowiedzą się też o współczesnym życiu żydowskim w Polsce.

MIEJSCE WARSZTATÓW

Centrum Edukacyjne i wystawa stała, galeria *Miasteczko*

Nadchodzi wieczór, nadchodzi święto

O wybranym święcie żydowskim

Nadchodzi wieczór, płoną świece, a rodzina i przyjaciele gromadzą się przy stole... Odmawiane są błogosławieństwa, opowiadane tradycyjne historie, goście próbują przygotowanych specjalnie na tę okazję potraw... Nadchodzi wieczór: nadchodzi święto! Jom Kipur, Chanuka, Purim, Pesach... te nazwy mogą brzmieć zagadkowo dla uczniów i uczennic, o ile nie zetknęli się wcześniej z tradycjami świąt żydowskich. W czasie zajęć zaprosimy ich do odkrywania tego barwnego świata i do zdomowienia się w nim na chwilę. Młodzież pozna jedno przypadające w danym czasie święto, dowie się, dlaczego i w jaki sposób się je obchodzi. W ten sposób dziedzictwo polskich Żydów, Żydówek i współczesny świat żydowski staną się im bliższe.

MIEJSCE WARSZTATÓW

Centrum Edukacyjne, opcjonalnie wystawa stała, galeria *Miasteczko*

PUNKTY Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

- wiedza o kulturze:
- uczeń/uczenica wypowiada się na temat wytworów kultury i ludzkich praktyk w kulturze (zachowań, obyczajów, przedmiotów materialnych, dzieł sztuki)
 - uczenica/uczeń odnosi elementy kultury (zachowania, zwyczaje, praktyki, przedmioty materialne, dzieła sztuki) do kategorii: czas, przestrzeń, ciało, grupa społeczna (rodzina, rówieśnicy, społeczność lokalna, naród)
- zajęcia artystyczne:
- uczeń/uczenica podejmuje działalność twórczą, posługując się środkami wyrazu plastycznego, innych dziedzin sztuki
- etyka:
- rozwój duchowy człowieka jako osoby

SŁOWA KLUCZOWE

święta żydowskie
kalendarz
judaizm
dom żydowski
tradycje

PUNKTY Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

- język polski:
- uczenica/uczeń dostrzega związek języka z wartościami
- historia:
- uczeń/uczenica charakteryzuje główne osiągnięcia kultury i nauki II Rzeczypospolitej
- historia i społeczeństwo:
- uczenica/uczeń charakteryzuje grupy językowe w Europie i proces ich powstawania
- wiedza o kulturze:
- uczenica/uczeń wypowiada się na temat wytworów kultury i ludzkich praktyk w kulturze

SŁOWA KLUCZOWE

jidysz
hebrajski
alfabet
literatura i czasopisma
w Polsce międzywojennej

ABC: alef bet, alef bejs

O językach żydowskich

Na ulicach miast i miasteczek dawnej Polski rozbrzmiewało wiele języków: wśród nich jidysz i hebrajski. W czasie zajęć uczniowie i uczennice będą mogli zakosztować tej różnorodności: usłyszeć, jak brzmią te języki, poćwiczyć czytanie i pisanie prostych słów po hebrajsku i w jidysz. Być może odkryją, że niektóre z nich są im znane, a nawet, że używają ich na co dzień, np. „bałagan”, „bajgle”, „ciuchy”. Na wystawie będą pracować w grupach, odkrywając barwną kulturę lat międzywojennych: czasopisma w jidysz i hebrajskim, sylwetki pisarzy, poetów, twórców filmów związanych z językami żydowskimi.

MIEJSCE WARSZTATÓW

Centrum Edukacyjne i wystawa stała, galeria *Na żydowskiej ulicy*

Jak pięknie się różnić?

Warsztat o bogactwie płynącym z różnorodności

Na czym polega pozytywna siła, którą można czerpać z bycia w grupie? Jak dobrze korzystać z różnorodności, która kryje się w każdej klasie szkolnej? W czasie warsztatów uczniowie i uczennice będą uczestniczyli w ćwiczeniach, które pozwolą im lepiej poznać się nawzajem i odkryć panujące wśród nich zróżnicowanie. Będą ćwiczyli pracę w grupie opartą na korzystaniu z zasobów wszystkich jej uczestników i uczestniczek. Warsztat wzmacnia postawy akceptacji różnorodności.

MIEJSCE WARSZTATÓW

Centrum Edukacyjne
(zajęcia nie odbywają się na wystawie stałej)

PUNKTY Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

- wychowanie do życia w rodzinie:
- tożsamość i wielowymiarowość człowieka
 - komunikacja interpersonalna, asertywność, empatia
- język polski:
- uczeń/uczennica odróżnia słownictwo neutralne od emocjonalnego i wartościującego
- zajęcia artystyczne:
- uczennica/uczeń podejmuje działalność twórczą, posługując się środkami wyrazu plastycznego i innych dziedzin sztuki

SŁOWA KLUCZOWE

warsztat antydyskryminacyjny
edukacja obywatelska
różnorodność w grupie
akceptacja dla inności

PUNKTY Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

- wiedza o społeczeństwie:
- uczennica/uczeń rozpoznaje przejawy rasizmu, szowinizmu, antysemityzmu i ksenofobii; uzasadnia potrzebę przeciwstawiania się im oraz przedstawia możliwości zaangażowania się w wybrane działania na rzecz równości i tolerancji
 - uczeń/uczennica wymienia prawa i obowiązki ucznia/uczennicy; wyszukuje gwarantujące je przepisy prawa oświatowego (np. w ustawie, statucie szkoły) oraz przepisy zawarte w innych aktach prawnych (np. w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej)
 - uczennica/uczeń rozpoznaje przypadki naruszania praw ucznia i w razie potrzeby podejmuje odpowiednie kroki w celu ich ochrony
- etyka:
- etyczny wymiar życia szkolnego; umiejętność życia z innymi i dla innych; wartości szczególnie cenione w życiu szkolnym

SŁOWA KLUCZOWE

warsztat antydyskryminacyjny
równość
tolerancja
szkoła

Bliżej siebie. O równości w szkole

O tym, jak przeciwdziałać dyskryminacji w szkole

Szkołę tworzą ludzie. To relacje między nimi mają kluczowe znaczenie dla atmosfery, jaka w niej panuje. Czy te relacje opierają się na akceptacji czy na przemocy? Czy uczniowie i uczennice mają prawo do kształtowania własnej tożsamości – religijnej, narodowej, kulturowej, seksualnej? W czasie warsztatu osoby uczestniczące będą się zastanawiać, jak współtworzyć w szkole atmosferę bezpieczeństwa, równości i porozumienia. Poznają przykłady zdań zawierających mowę nienawiści i przeanalizują skutki, do jakich prowadzi jej stosowanie. Warsztaty poruszają problematykę dyskryminacji i zachęcają uczniów i uczennice do wzięcia odpowiedzialności za to, w jaki sposób się komunikują.

MIEJSCE WARSZTATÓW

Centrum Edukacyjne
(zajęcia nie odbywają się na wystawie stałej)

Wspólny dom. O Polsce wielu kultur

Warsztat z elementami dramy

Na korytarzu leży porzucony plecak. Do kogo należy? Uczniowie i uczennice oglądają zawartość plecaka, w którym znajdują się przedmioty należące do religijnego chłopca żydowskiego i tworzą opowieść na temat jego właściciela/właścicielki. Przy okazji poznają podstawowe elementy kultury żydowskiej i kwestie związane z wyborem żydowskiej tożsamości. Na koniec odegrają scenki, wcielając się w role osób występujących w tej historii. Warsztat prowadzony jest za pomocą metody dramy.

MIEJSCE WARSZTATÓW

Centrum Edukacyjne
(zajęcia nie odbywają się na wystawie stałej)

PUNKTY Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

- wiedza o społeczeństwie:
- uczeń/uczenica rozpoznaje przejawy rasizmu, szowinizmu, antysemityzmu i ksenofobii; uzasadnia potrzebę przeciwstawiania się im oraz przedstawia możliwości zaangażowania się w wybrane działania na rzecz równości i tolerancji
 - uczennica/uczeń znajduje informacje o naruszaniu praw człowieka w wybranej dziedzinie i projektuje działania, które mogą temu zaradzić
- historia i społeczeństwo:
- uczeń/uczenica analizuje, na wybranych przykładach, współczesne społeczeństwa wielokulturowe
- wychowanie do życia w rodzinie:
- tolerancja wobec odmienności kulturowych, etnicznych, religijnych, seksualnych

SŁOWA KLUCZOWE

kultura żydowska
wielokulturowość
dylematy tożsamości
opowieści

Dzieci Abrahama

O dialogu trzech religii

Trzy religie Księgi: judaizm, chrześcijaństwo i islam odwołują się do wspólnego praojca, Abrahama. Oprócz wielu dzielących te religie różnic istnieją też podobieństwa i wspólne korzenie. W czasie warsztatu uczniowie i uczennice będą mieli szansę przyrzeć się tym podobieństwom i różnicom. Poznają historię kilkorga swoich rówieśników, którzy mimo różnic religijnych starają się dojść do porozumienia. Warsztaty są prowadzone metodami dramy, poruszają kwestie kryzysu uchodźczego i dyskryminacji.

MIEJSCE WARSZTATÓW

Centrum Edukacyjne
(zajęcia nie odbywają się na wystawie stałej)

EDUKACJA W SZKOŁACH PRZYSZPITALNYCH

Oferujemy Państwu cykl zajęć dedykowanych dla uczniów i uczennic, którzy nie mogą odwiedzić muzeum z powodu pobytu w szpitalu. Dzięki naszej ofercie będą mogli poznać historię i kulturę Żydów polskich. Jest ona dostosowana do wszystkich poziomów nauczania i została przygotowana z uwzględnieniem warunków panujących w placówkach szpitalnych. Opiera się na zasadach dobrowolności, przystępności, różnorodności.

Wszystkie zajęcia realizują podstawę programową kształcenia ogólnego obowiązującą w polskich szkołach, mają charakter warsztatów angażujących uczniów i uczennice. Podczas zajęć wykorzystujemy różnorodne środki dydaktyczne i aktywne metody pracy, uwzględniając przy tym stan psychofizyczny osób uczestniczących.

Zajęcia są bezpłatne i trwają do 60 minut. Grupy mogą liczyć maksymalnie 30 osób.

PROPONOWANE ZAJĘCIA

1. NAJWAŻNIEJSZY DZIEŃ – SZABAT

Zajęcia plastyczno-muzyczne połączone z miniwykładem przybliżą uczestnikom i uczestniczkom pojęcia związane z najważniejszym świętem w żydowskiej tradycji – szabatem. Uczennice i uczniowie poznają takie pojęcia jak chała, kidusz, mycka. Dowiedzą się również, jakie zasady obowiązują religijnych Żydów w trakcie szabatu oraz stworzą własną pachnącą besamimkę, czyli pudełko na wonności.

2. TRADYCJE I ŚWIĘTA ŻYDOWSKIE

Zajęcia poświęcone są omówieniu cyklu życia w oparciu o kalendarz żydowski. Uczestnicy i uczestniczki dowiedzą się, jak wyglądają żydowskie święta, kto jest ich adresatem i jakie wydarzenia upamiętniają. Na zajęciach nie zabraknie muzyki żydowskiej, quizów oraz prac plastycznych.

3. ALEF-BET – POZNAJ NOWY ALFABET

Poprzez zabawę oraz gry edukacyjne osoby uczestniczące w zajęciach zapoznają się z podstawami języka hebrajskiego oraz jego historią. Dowiedzą się, które święte teksty judaizmu są w nim zapisane. Na zakończenie napiszą swoje imię po hebrajsku.

4. MAGICZNY ŚWIAT DREWNIANYCH SYNAGOG

Czym jest synagoga i jakie ma funkcje? Na to i na inne pytania będziemy odpowiadać podczas tych warsztatów. Uczestnicy i uczestniczki będą mieli szansę sami pobawić się w artystów i zaprojektować własne malowidła ściennie na wzór polichromii z synagogi z Gwoźdźca, której dach zrekonstruowano w galerii *Miasteczko Muzeum POLIN*.

5. GRY I ZABAWY ŻYDOWSKIE DLA KAŻDEGO

Te warsztaty to nie tylko dobra zabawa dla dzieci i młodzieży, lecz także świetna okazja do nauki. Podczas zajęć uczennice i uczniowie będą uczestniczyć w różnych grach żydowskich, takich jak dreidel czy zabawy z kipą (nakryciem głowy religijnych Żydów). Skorzystają też z muzealnej gry edukacyjnej *Polin*. W ten sposób poznają podstawowe elementy kultury żydowskiej.

**AKCJA
SPOŁECZNO-EDUKACYJNA
ŻONKILE**

Akcja społeczno-edukacyjna Żonkile

W rocznicę powstania w getcie warszawskim Muzeum POLIN organizuje akcję społeczno-edukacyjną „Żonkile”. 19 kwietnia na ulicach Warszawy i innych miast w Polsce i za granicą wolontariusze rozdają papierowe żonkile – symbol pamięci o bohaterach powstania z 1943 roku.

Żonkile symbolizują pamięć, szacunek i nadzieję. Związane są z postacią Marka Edelmana, ostatniego przywódcy Żydowskiej Organizacji Bojowej, który w każdą rocznicę powstania w getcie warszawskim dostawał te kwiaty od anonimowej osoby. Sam również co roku 19 kwietnia składał pod Pomnikiem Bohaterów Getta bukiet żółtych kwiatów – często były to właśnie żonkile.

Uczniowie i uczennice gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych mogą przyłączyć się do akcji na dwa sposoby.

Pierwszy z nich to wolontariat. Skierowany jest on głównie do uczennic i uczniów z Warszawy i okolic, którzy mogą wziąć udział w spotkaniach szkoleniowych.

Drugi sposób, skierowany jest do szkół poza Warszawą. Uczniowie i uczennice w porozumieniu z dyrekcją, nauczycielami, nauczycielkami i rodzicami mogą przygotować papierowe żonkile na lekcjach i rozdawać je w swojej miejscowości w dniu 19 kwietnia. Zgłoszenia dokonuje nauczycielka/nauczyciel – osoba, która tym samym staje się lokalną koordynatorką akcji. Każda zgłoszona szkoła otrzyma szablon żonkila wraz z instrukcją jego przygotowania oraz materiały informacyjne i edukacyjne, które pozwolą przygotować i przeprowadzić lekcję historii o Powstaniu w Getcie oraz warsztaty, na których uczniowie przygotowują papierowe kwiaty i dowiedzą się, w jaki sposób zachęcać innych do udziału w akcji.

WIĘCEJ INFORMACJI NA WWW.POLIN.PL/ZONKILE

źródło: zbiory Żydowskiego Instytutu Historycznego

OFERTA EDUKACYJNA ŻYDOWSKIEGO INSTYTUTU HISTORYCZNEGO IM. EMANUELA RINGELBLUMA

← Gmach Głównej Biblioteki
Judaistycznej
(obecnie siedziba Żydowskiego
Instytutu Historycznego
im. Emanuela Ringelbluma)
i Wielka Synagoga na Tłomackiem

Oferta edukacyjna ŻIH im. Emanuela Ringelbluma

SPACERY

IMPRESJA O DZIELNICY PÓŁNOCNEJ NA 1809 KROKÓW

Spacer ścieżką łączącą Muzeum Historii
Żydów Polskich POLIN z Żydowskim
Instytutem Historycznym

WARSZAWA OCZAMI EMANUELA RINGELBLUMA – TWÓRCY PODZIEMNEGO ARCHIWUM GETTA WARSZAWSKIEGO

NIEZATARTE ŚLADY GETTA WARSZAWSKIEGO

WARSZAWA JANUSZA KORCZAKA

ODKRYWANIE ŻYDOWSKIEJ PRAGI

CMENTARZ ŻYDOWSKI PRZY UL. OKOPOWEJ

ŚLADAMI PERECA W WARSZAWIE

WARSZTATY

ARCHIWUM RINGELBUMA – HISTORIA I ZNACZENIE PODZIEMNEGO ARCHIWUM GETTA WARSZAWSKIEGO

912 DNI GETTA – PROJEKCJA FILMOWA POŁĄCZONA Z WARSZTATEM

OBCY I NIEMILI – JAK NA PRZESTRZENI WIEKÓW KSZTAŁTOWAŁ SIĘ W EUROPIE NEGATYWNY WIZERUNEK ŻYDÓW?

WARSZAWSKI TYGIEL KULTUROWY – ŻYCIE WOKÓŁ TŁOMACKIEGO

WYSTAWY

OPROWADZANIE PO ARTYSTYCZNYCH I HISTORYCZNYCH WYSTAWACH CZASOWYCH W ŻIH

W celu rezerwacji zajęć i spacerów
prosimy kontaktować się z Działem Edukacji
i Projektów Kulturalnych ŻIH:
edukacja@jhi.pl
22 827 92 21 wew. 102

Wszystkie zajęcia edukacyjne realizowane
przez Żydowski Instytut Historyczny
odbywają się w jego siedzibie
na ul. Tłomackie 3/5 w Warszawie.

Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN
ul. Anielewicza 6
00-157 Warszawa
www.polin.pl
rezerwacje@polin.pl